

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIO QUINZENAL
ANY X. NUMS. CCXVII - CCXVIII — Octubre I - XVI — MCMXXIV

Preu: 1 pesseta

SUMARI

Ascètica, per R. Rucabado.—Reflexions i sentiments, per J. Farran i Mayoral.—*Poesia catalana*: Et Omnia Vanitas, per J. M. López Picó; El Somni, per Tomàs Garcés; Orfevria estel·lar, per Guerau de Liost.—*Prosa literària*: Aquells ulls, per Domènec Guansé; L'Alè de la Sirena, per J. Roure i Torrent.—*Poesia Italiana*: per Trilussa (Trad. A. Esclasans).—Els Llibres.—Les Revistes.

ADMINISTRACIÓ: RAMBLA DE CATALUNYA, 125
BARCELONA

SOCIETAT CATALANA D'EDICIONS

ADMINISTRACIÓ:
LLIBRERIA PUIG I ALFONSO
PLAÇA NOVA

VENDA: A totes les llibreries

EDITORIAL CATALANA S. A.

BIBLIOTECA LITERARIA

Les millors obres dels autors catalans i les més famoses de les literatures estrangeres traduïdes pels nostres més il·lustres contemporanis.

Rambla Sant Josep, 16, pral. - BARCELONA

Edicions PATRIA

Subscriuiu-vos a la

Història de Catalunya

de n'ANTONI ROVIRA VIRGILI

Ho podeu fer en les següents llibreries: *Verdaguer*, Rambla del Mig; *Puig i Alfonso*, a la Plaça Nova; *Editorial Políglota*, carrer de Petritxol; *Nacional Catalana*, Gran Via, 613, i en la nostra direcció: Diputació, 95, telf. 157 H.

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY X. NUMS. CCXVII - CCXVIII — OCTUBRE I - XVI — MCMXXIV

ASCÈTICA

Convé una ascètica al mon: convé la lluita i l'exercici, sino es submergirà en les greixoses flonjors d'una societat amollida, amollida per una burgesia covarda i pacifista. Aquesta ascètica saludable, és la lluita de classes. Ella tornarà al món la perduda salut, fent topar un contra l'altre, proletariat i burgesia. Convé, doncs, que sigui la divisió fonda; implacable la guerra. I que la burgesia no cedeixi: que es bati, que retorni cop per cop, com a un match de boxa. Això li serà de profit per ella i per la humanitat. Retardarà, amb son redreçament, sa inevitable caiguda, i aquesta lluita haurà enfortit la classe proletària, tornant la societat a les jovençanes edats d'una civilització que estava a pic de desaparèixer pel marasme. Grans mercés, doncs, a Jordi Sorel, i a Eduard Berth, son fill, qui es reivindica net de Proudhon, per la deportiva filosofia sindicalista que desensopeix el mon burgés actual i el prevé contra l'apoplegia.

La guerra internacional no l'acompleix aquest fi. La guerra europea ha estat la negació de tots els valors veritablement sublimes: victòria fétida de la plutocràcia, triomf insolent de la burgesia occidental. No, no és pas el nacionalisme qui tornarà la salut al mon, mitjançant la marcial gimnàstica; sinó el sindicalisme, atiant contra la guerra dels Estats, la única veritable i bona guerra: la guerra de classes. Tal és en brevíssim croquis la tesi del darrer llibre de Berth que així mateix es titula «*Guerre des*

Etats ou Guerre des Classes» (Paris, Rivière, 1924). Aquesta és la que farà revivre en la humanitat rejuvenida les epopèies clàssiques, creant un novell element de poesia i grandesa: el sublim del proletariat, (le sublime proleta-rien). Aixís la classe proletària, successora històrica de la classe burgesa, refrescarà la glòria del mon amb el reviscolament de les virtuts antigues.

Vet-aquí en què acaba, tant parlar de justícia social. Ens creïem fer justícia, i resulta que fem història; ens pensàvem emancipar els desgraciats, i resulta que fem estètica. Ens creïem que, per fi, realitzaríem la igualtat, i ens tornen a parlar, amb les noves lluites, de nous vençuts i de nous pobres. «L'assalariat, el pauperisme i la mendicitat, la última vergonya, esperen al vençut». (p. 168) Crueltat necessària, sens dubte, sinó la guerra ja no seria guerra, no tindria el valor estimulant, realment èpic.

No seré jo qui negui al sindicalisme la virtut de dur a la boca una veritat; però la du com el gos que ha robat un tall de la cuina. Aquesta veritat és més grossa i més forta que ell: l'ha robada. Es l'ascètica cristiana, necessària, urgentíssima al mon podrit i moll d'un pacifisme que no és pas l'isme de la pau cristiana. Sortint a esbullar la son injusta d'una multitud d'*a-profitadors* del viure, el sindicalisme és oportuna heretgia. La seva oportunitat està en trobar el mot just pel mal de l'època: contra mollesa, lluita. La seva heretgia està en robar una veri-

tat i com que no és pròpia, no saber què fer-ne. Ja un altre dia ho diguèrem: ço que amb tants d'embuts volia dir Sorel, (qui no coneixia el Crist, sinó el fantasma blà i llepiçòs empescat per Renan) és l'imperatiu cristià de lluita, el text evangèlic: *Jo no vinc a dur la pau sinó la Espasa.*

El valor cristià que s'és perdut, i que Sorel i Berth buscar no saben, és l'ascesi pública, la lluita popular per la moral. Més humana que la guerra dels Estats, més justa que la guerra de classes, la guerra per la moral és l'exercici ascètic d'urgència vital. No és poden fer dues guerres alhora—l'una treu l'altra; això sembla una veritat adquirida. Si la lluita per la moral mobilitzés els homes, no podrien mobilitzar els

sindicalistes, no caldria que mobilitzessin els Estats.

Trista glòria, cercar la sublimitat en la guerra de classes. Si la troben trista, en la guerra militar, dubte no hi ha que la lluita directa per la moral, pot donar la glòria més humana de totes. Però certament no és pas l'estètica que cal conrear en aquestes alçades perquè *la contemplació de la lluita no és la lluita*. Un mot que no l'hem vist en tot el Berth ni en tot el Sorel, i que és el mot autèntic de l'ortodòxia cristiana: és l'amor: la compassió a la víctima i a tota víctima, al vençut d'avui i al de demà. *Redimir a les víctimes sense fer víctimes*, aquest és el gran, el terrible, l'heroic exercici de la nostra única i veritable ascètica.

R. RUCABADO

**Aquest número
ha passat per la
censura militar**

REFLEXIONS I SENTIMENTS

VIII

La barbàrie i la Divina Comèdia.—Necessitat de la crítica.—Algunes orientacions i característiques de la nostra poesia contemporània.

Sembla ahir, fa tres anys que ineludibles obligacions ens feien interrompre la sèrie d'aquests articles. En rependre-la, ens plaurà que no romanguí solució de continuïtat en el nostre comentari: voldrem fer un ràpid balanç de la nostra vida espiritual a comptar des d'aleshores.

La nostra valoració de les coses és la mateixa. Moltes han canviat. Les causes dels canvis son, agreujades, les manifestacions de la barbàrie, trista deixalla de la guerra gran, les quals judicàvem en la nostra crònica setena posant-les en contrast amb la significació espiritual de la *Divina Comèdia*. (1)

La barbàrie segueix, arreu del món com aleshores, pitjor que aleshores—tot cobrint-se amb nobles disfresses espirituals—lluitant contra l'esperit. Ens sembla més necessari que mai el remei que aleshores proposàvem. Procurar que hi hagi força homes capaços de comprendre *La Divina Comèdia*. Mentrestant, usar envers els homes d'aquesta prova: quan algú se'ns posi davant amb pretensions d'arranjar o renovar o judicar en art, en ciència, en moral, en política, sotsmetre'l a la pedra de toc d'una pregunta que ens farem interiorment: en quina mesura és capaç aquest home de comprendre substancialment i viva *La Divina Comèdia*, els *Diàlegs Platònics*, la poesia d'Ausias March, la música de Bach, la *Summa Teològica*? Aquella mesura de comprensió determinarà infal·liblement els graus de confiança que haurem de concedir-li.

El problema central de la post-guerra, com el de la avant guerra, com el de la guerra durant, no és, ni era, ni ha estat, l'econòmic, ni el tècnic ni el de la puixança guerrera dels pobles, ni el de la reducció d'armaments, ni el de la administració, ni el de la reorganització social etc., etc. Tot això és cosa del temps, i amb el temps passa o canvia de color i de forma. Si no atenem allò que importa abans de tota cosa, tot això, arranjat d'una manera o d'una altra, portarà no més malaurança i dolor i guerra sobre guerra.

Allò que importa és la educació l'elevació de les ànimes; allò que importa és el magne problema de la cultura, de la més alta i exigent

cultura. Mant bàrbar somriu en sentir-nos dir aquestes coses. Somriem nosaltres: els bàrbars passaran, no passaran aquestes coses.

Una arma incontrastable és, doncs, davant dels bàrbars, la crítica. No deixar passar la més petita manifestació de barbàrie sense criticar-la. Armats de totes armes espirituals, les úniques verament formidables, és necessari valorar, és a dir, criticar segons les grans valors eternals en nosaltres i en els altres; escampar amb noblesa vols d'idees, valoracions ben pures, justos judicis. Cal, direm, imitant un pensament de Goethe, posar molt d'esperit en circulació.

Critiquem, critiquem, mentres el dany i la vergonya duren. Mai com ara en totes les esferes, de la més pràctica a la més ideal, serà útil la feina del crític. I malaurat serà el grup d'homes qui abomini de la crítica, i es pensi poder actuar, treballar més bè i més tranquil si consegueix imposar silenci a la crítica; tots els adormiments, totes les errors, totes les degeneracions dels millors propòsits, tots els esgarriaments en les vies més dretureres, els menaçaràn, possibles.

* * *

Mirem sinó en la esfera de les arts i la literatura. Quants escriptors i artistes abominen de la crítica, serien, si poguessin, inquisitorials a privar-la. A despit de tots els vicis, de totes les imperfeccions de les traves que mil interessos oposen a la crítica sincera, imaginem-la suspesa en totes les seves manifestacions, en qualsevol país. Heus-aquí les arts a mercè de totes les cobejances dels marxants poderosos, de totes les exigències del mal gust adinerat, dels instints més grossers per part del públic ignar, dels pitjors esgarriaments per part de l'artista. Heus-aquí les lletres en les urpes de les concupiscències editorials més vils, explotadores de la pública barbàrie.

Concretant més, pensem exemps entre nosaltres, molt llunyans és clar, en intensitat, d'aqueixos perills que fantasiem. Fa dos o tres anys un estimat amic, en una conferència que donava a la Escola del Treball, és planyia de la vida migrada que vivia el teatre català; per a ell la culpa d'això era que «entre nosaltres ja es feia massa crítica i massa filosofia». I, com sense mica d'ironia ho digués, nosaltres, sorpresos, li fèiem observar que en nostra opinió, crítica veritable crítica tot just comensàvem de tenir-ne i filosofia, filosofia veritable, ens posàvem tot just en camí per a fer-ne algun dia. No era jus-

(1) V. LA REVISTA, n.º 136 (maig 16 - 1921).

tament la mancança d'una bona crítica teatral, pels obstacles que a la seva sinceritat oposaven en les nostres redaccions tota mena de mals entesos miraments envers autors, actors, públic i empresaris, i sovint un péssimament entés patriotisme, el que feia impossible l'ennobliment la regeneració de la nostra escena?

Quant a les altres arts, recordem no més la època no gaire llunyana que LA REVISTA vessava de crítica ardent i sincera, que *La Veu* publicava aquelles planes atentes vivament a la actualitat de les lletres, aquelles pàgines artístiques buïllents de noble batalla? Recordem, conseqüència, quina febreta benefactora es desvetllava a l'entorn del treball dels nostres homes, quins estímuls en ells de producció, de perfecció, d'emulació. Els amants de les lletres, no més de veure un llibre discutit en un aparador ja es posaven en relació amb una vivent coneixença. L'amant de les arts trobava una encesa festa, anant a veure, a les exposicions exhuberants, les obres disputades.

Circumstàncies diverses, la lluita per la vida sobretot, entre nosaltres cruel ofegadora de magnífiques personalitats, qui no poden mai donar totes les energies a la amada labor, i sovint, amb llàgrimes desesperades, veuen perdudes en miserables treballs les belles energies d'or; altres obligacions, estudis, viatges; el no fer-se prou càrrec també com llur tasca, adhuc la dels més humils, era indispensable, tot això minvava la producció de la nostra crítica incipient; a moments la feia gairebé desaparèixer.

Que es posin la mà al pit ara, els qui es planyien més d'un excés de crítica aleshores, i ens diguin si hi han guanyat ells i l'obra llur. Diguin si els acontenta la gazetilla indiferent, la nota aigualida, l'article incomprensiu, el llarg article enutjós que el reclam dicta, el seguit d'elogis absolutament inútils de l'amable amic d'avui, qui es tornaran seguit de cruels censures quan el baròmetre de l'amistat canviarà. En situacions així, mentre l'amistat del moment, el reclam, la simple indiferència, envers les valors veritables, l'enveja literària contra els millors, enlairen noms mediocres, més d'una obra admirable, més d'una personalitat qui arriba a daurada maturitat, passen inadvertides. Belles personalitats delicades, tímides, qui necessitaven l'escalf de l'encoratjament, s'aturen, emmudeixen. Els altres van fent amb l'angúnia perillosa de la indiferència o el silenci hostil entorn d'ells; amb l'amargor, per tota crítica, del mot vilíssim llençat des d'una penya de ganduls o un grup de fracassats.

I mentrestant un públic arà més que mai ardent de lectura nostrada, amb un frissament amorós qui commou, necessitaria més que mai, per tal de no sufrir decepcions, descoratjaments, i no esgarriar-se novament per literatu-

res de fora, la guia d'una abundant crítica, lliure, sincera, justa, vivent.

* * *

Començarem el nostre balanç donant un cop d'ull general a la producció dels nostres poetes: un segon article parlarà dels llibres concretament; altres seguiran sobre els prosadors i sobre altres manifestacions de la cultura nostra durant aquests anys darrers.

En primer lloc volem parlar d'algunes rescents manifestacions de *popularisme* en la poesia nostra. No tenint temps per a escriure'n, ja n'hem parlat sovint amb amics poetes i prosadors; moltes de les coses que direm no els vindran ja de nou.

Cert és que les veleitats envers la nomenada poesia popular, ofereixen tots els matisos, des de la imitació servil fins a l'adopció ací i allà, de formes o simplement paraules manllevades al nostre cançoner. Cert és que l'entusiasme entre alguns joves, d'ara fa dos o tres anys, sembla anar minvant, i que alguns poetes ben aconsellats, o, a la fi conscients ells mateixos del perill, abandonen el popularisme. Cal no obstant, que insistim: sabem els perills de la imitació i com és difícil, quan els uns han agafat una direcció dolenta, malgrat després rectificuin llur itinerari, que altres no vagin venint a esgarriar-s'hi. La tendència era no fa gaire, tant forta, que, fins poetes esdevinguts ja gloriosos en llurs pròpies direccions, ben contràries certament a tot popularisme, creient-la sens dubte renovadora o sanitària, provaren també alguna postura popular.

Obriu alguns llibres de poesia d'aquests darrers temps: la dignitat rigorosa dels metres nobles hi ha cedit el pas al lleuger octosíl·lab; les belles rimes consonants hi deixen lloc a la monotonia de l'assonant peresós. Ja no brillen estels damunt festes i engoixes de ciutat amb C majúscula, sinó damunt barquetes de mariners bons mariners, i de ballades a plaça de folk-lore.

Ofén sovint la barreja—oli i aigua—de paraules nobles amb les populars o les populaceres; imatges d'avantguarda es donen el braç amb imatges pagesetes vingudes dels bons temps d'En Pitarra.

Algunes estrofes dels més selectes, amb expressions populars ací i allà, us fan pensar en aquells cristalls magnífics enlletgits per *inclusions* de líquids o gasos qui interrompen la continuïtat de llur puresa. Un vers elegant, amb una imatge de folk-lore pren l'aparença d'un bell ambre que enfosqueix, enclós en sa llum coagulada, una bestiola dels camps.

Tal poema és com un bell tapís ciutadà amb

estrips qui deixen veure un paisatge camperol o marí de convenció.

Perque, es necessari dir-ho: tota aqueixa aportació popular es una convenció, d'una insinceritat absurda. El sol fet, no ja de posseir la major partida d'aquells poetes una cultura urbana qui els allunya d'allò que se'n diria la *mentalitat popular*, sino de voler fer *poesia* afegint-hi l'adjectiu *popular*, categoria creada pels erudits—els anònims poetes d'allò que en diuen poble no pensaven es clar fer poesia *popular*—qui els lleva la ingenuïtat necessaria per acomplir llurs propòsits.

Es mes, també s'enganya el qui pensa guanyar sinceritat i naturalitat i fugir d'artificialismes i retòriques, acostant-se a la nomenada «poesia del poble» perque fugint d'una retòrica superior indiscutiblement, caurà en una retòrica indiscutiblement inferior. No hi ha res tan convencional, tant retòric, a la seva manera, com els cançoners del *poble*; les formes poètiques, les imatges, els adjectius, els toms de frases, els assumptes mateixos, s'hi repeteixen amb una freqüència aclaparadora.

Proveu de passar una tarda, cercant delectació purament poètica, no erudita, filològica etc., amb un cançoner, un romancer; veureu, passant les hores, quina sensació us pendrà de cançament per monotonía.

I no bastaran a evitar aqueix efecte les abundants guspises de poesia veritable, ací i allà les fortes expressions i belles, les formes vivament encunyades.

Però justament aquestes veritats qui aparen una sola vegada, qui no son ja, per tant, poesia ni retòrica popular sinó, simplement poesia i molt sovint, no ja poesia sinó vida simplement, no seran les que imitaran els imitadors o amadors de popularisme; puix que res no les distingeix dels que admirem en la poesia culta universal. Fer poesia popular, anar-hi, o tornar-hi, (es diu aixís «anem-hi» o «tornem-hi» etc.) adoptar formes populars, vol dir necessàriament imitar o aprofitar allò característic, es a dir allò més comú, més repetit; la pura retòrica popular.

D'aquí la insinceritat de tota la poesia culta amb aquestes pretensions populars o folk-lòriques; per això totes les imitacions de la poesia popular son dolentes; donen la sensació d'un seguit de fórmules conegudes, rapsòdies de llocs comuns. Sensació que no dóna una poesia verament popular gràcies al seu accent inconfundible i sobretot a aquells únics moments verament poètics qui rarament li manquen. Res més fàcil per altra banda, que les imitacions, les assimilacions d'aquella mena. Els nostres pares, qui altra feina tenien sovint que no cercar amb esforç noves formes poètiques, i es dedicaven sovint a fer ratlles curtes per distreure's d'altres ocupacions «més serioses», tot

matant l'estona, fent romansos, cançons i corrandes, podien guanyar-se amb tota comoditat el titolet de Mestre en Gai Saber.

Jo em penso que les noves generacions tenen coses més serioses a fer que tornar amb més o menys atenuacions a la Retòrica i Poètica del senyor Matheu. Encare algú forçant les coses ens podria replicar: doncs bé, en nostre afany de més naturalitat i senzillesa, retòrica per retòrica, donem la preferència a aquella pura ingènua etc. etc., nascuda *espontàniament* etc. etc. Ja n'esteu ben segurs, li diríem d'aquella ingenuïtat i sobretot, sobretot, d'aquella espontaneïtat? No manquen raons (i no citarem are el nombre d'erudits qui les sostenen) per negar-les i afirmar, al contrari, que la poesia popular no es sino imitació, degeneració de l'erudita i culta d'altres èpoques.

Aqueix hivern passat, com observéssim unes ballades populars amb vestits d'època, hi trobàvem en gestos i música mil reminiscències, rústegues imitacions d'algunes dances senyores d'altre temps. No mancaven certament espectadors qui trobaven aquelles dances populars extremadament senyores, àdhuc massa senyores i ceremonioses per ésser dançades avui. No en veien la rusticitat, la ingenuïtat de la imitació perque ignoraven o no tenien presents les dances d'altra època verament senyores i comparaven aquelles dances populars amb les dances grosseres d'avui. Vora aquestes es indiscutible l'elegancia d'aquelles, les quals els senyors d'altra època bé devien saber mirar amb la indulgència una mica somrient de llur veritable senyoria. Pero la senyoria ha degenerat fins a un punt deplorable, i les dances pageses d'ahir semblen tant senyores per als senyors d'avui, perque els senyors d'avui, diem-ne senyors, en llurs dances imiten els negritos, els selvatges o les besties: camells, simis, guineus. Que voleu ara que imiti el poble? L'elegancia, les excel·lències poètiques que molts troben en la poesia popular, no fóra deguda en alguns a una mancança d'espiritual senyoria?

I quanta l'originalitat i primitivisme de les dances i la poesia populars només recordarem que justament parlant fa pocs dies de les nostres observacions amb un amic il·lustre, ell retreia una lliçó que havia sentit al Vössler, el qual professor deia haver observat en un museu que els vestits populars d'una època eren fets d'elements manlevats a vestits senyors d'èpoques anteriors. I aquest exemple ell aplicava a les motivacions cultes de la poesia popular.

La idea de pendre la poesia popular com a primitiva i natural i fins com a nucli d'on neixia més tard l'erudita, podria ésser una d'aquelles gracioses errors de perspectiva que han portat a la psicologia i a l'estètica i àdhuc a la filosofia, segle XIX avall les pseudo-teories de la

evolució el progrés etc. etc. No insistirem: aniríem massa lluny del nostre actual propòsit.

De totes maneres, en poesia com en la societat humana, és impossible, sense caure en ficció i tal volta en ridícol, adoptar postures, maneres o gestos d'un estament social qui no és el propi. Poeta culte o simplement ciutadà, voldràs parlar com un pagés, com un pescador o un manobre? faràs la *comedia* del manobre, del pescador o del pagés! El pagés qui s'esforça a pujar a senyor, mereixerà sempre indulgència i respecte si el seu propòsit és elevat i pur; el senyor qui es posarà a fer postures de pagés, caurà en una barroeria conscient i per tant sense disculpa, o bé farà el pagés d'estampeta i aquest serà el grau màxim de perfecció on podrà arribar. Un excels exemple el trobaríem en els pastorets i les pastorettes *rococo*.

No tots confessaran anar-hi a cercar actituds a la poesia dita popular. Diuen alguns que hi van a cercar *formes*: i es precisament i sobretot formes el que no han d'anar-hi a cercar. Ni a la poesia popular ni a cap mena de poesia sigui dit de passada. Si el poeta, si l'artista en general, no es un inventor de formes, renuncia verament a la seva missió.

Emprar una forma, inserir-la en la pròpia obra és renunciar a treballar, establir solucions de continuïtat en el propi treball. Així hi ha homes qui han omplert diversos volums de ratlles curtes i no ha estat un sol moment poeta; sino compilador inconscient o conscient de formes d'altri; tot veritable artista sap com és delicada i difícil aquesta invenció.

Puix que ho hem estudiat altres vegades, no insistirem ara en la psicologia de la intuïció de la inspiració. Recordarem només el que hem dit sobre l'expressió poètica. El curs de l'eminent psicòleg Delacroix ha vingut a corroborar el que nosaltres sosteníem contra certes concepcions d'algun estètic modern; no és cert que hi hagi una exacta correspondència entre pensament o intuïció i exposició verbal. Podem saber perfectament el que volem dir i mancar-nos paraules per dir-ho o traïr el nostre pensament —i àdhuc a voltes, o paradoxa!— millorar-lo, amb les nostres paraules. Tot acte espiritual, síntesi d'elements diversíssims de pensament de voluntat, d'imaginació, de memòria de vida de cultura, és sempre original, sempre nou. Si reeixíem a expressar tal com sentim, pensem, intuïm, reeixiríem sempre originals, sempre artistes. Hi haurà en poesia moments felïços de coincidència entre intuïció i expressió. Com més conscient i més culte serà el poeta més s'adonarà que aquests moments no són tan freqüents com pot semblar a molts. És evident que molts poetes i escriptors es pensen haver expressat intensament i d'una manera nova,

enlluernats per llur panorama interior, inconscients d'haver-lo traït amb les paraules.

El veritable artista de la paraula, es malfiarà sempre de les primeres expressions qui se li ofereixen; el més probable serà que de primer moment occorri a servir-lo els llocs comuns, les paraules de cada dia, mil reminiscències literàries, els quals posaran àdhuc en perill l'originalitat de la pròpia intuïció, tornant-la comú, deformant-la. Seran necessaris obstinació i coratge per vèncer la resistència que sovint oposa el material expressiu: no renunciar-hi per desanimació, impaciència o peresa, abandonant-se a la fàcil expressió comú, o simplement aproximada. Tota una labor d'intens enfocament de la ullada interior d'ajustatge de la paraula a la intuïció, de provatura d'expressions, ritmes, sonoritats, d'aproximació progressiva a la forma única per a la intuïció única, li seran necessaris.

Qui no conegui aqueix treball «ne sût jamais écrire». Ell ha tingut els seus màrtirs: recordem Flaubert en la prosa. Pensem en els grans turmentats, els grans experimentadors i renovadors de la forma. Els Góngora, els Marino, els Mallarmé. Ara mateix, Paul Valéry. No més la incomprensió i la niciesa gosaran riure de llurs temptatives i calificar-les d'impotència o extravagància. Cal d'ells aprendre. Ells són grans excitadors de la pròpia originalitat. Cal però, també guardar-se d'encomanar-se llur turment expressiu, qui els priva sovint de penetrar el diví secret de la claredat. Conciliar originalitat i claredat: arribar al grau d'agilitat en el domini expressiu qui permet de *socialitzar*, d'universalitzar les més noves intuïcions, d'expressar clarament el que fins aleshores hauria pogut semblar inefable; heusaquí la més alta victòria del poeta.

No cal dir ja, que d'aqueix treball poètic, no poden ser-ne precisament models ni mestres, la bona gent qui creava la retòrica popular. Sino els grans inspirats i a l'ensem grans laboradors gloriosos de la forma que han produït, flors d'esperit supremes, les més altes cultures del món. Al veritable poeta nostre, li seran d'exemple més fecunde una estrofa d'Ausias March, de Jordi de Sant Jordi, que dues dotzenes de cançons populars.

Quan es té consciència clara de tot això és ja possible parlar d'anar a pendre actituds espirituals o de *manllevar formes* al folk-lore? És possible ja dubtar que la pretesa renovació tingui un caràcter artificios, antipoètic?

Puix no es tracta ja d'inventar sinò de manllevar, aprofitar, imitar, la renovació pretesa, adquireix en el fons un altra significança: un renunciament a seguir l'esforç notabilíssim d'un grup de poetes nostres en cerca de noves formes; com un desig de treball més fàcil d'eco-

nomia de forces, llei biològica segons diuen. La pretesa renovació, si no s'oblida com es mostren subtils a vegades els expedients de la *peresa biològica*, res tindria que veure amb un millorament de la nostra poesia.

Nostre amor a la poesia popular

Significa tot això que diem antipatia o mala-volença envers la nostra poesia popular? Al contrari: sovint ens delectem amb el nostre cançoner; ens en sabem gran part de memòria; ens plau de fer-hi observacions en la lletra i en la música. I si abominem de les profanacions amb què sovint compositors nostres malmeten les melodies populars, ens complavem a escoltar-les quan se'ns ofereixen netes i pures. I ens porten aleshores al pensament coses molt belles, les quals ens omplen algun cop els ulls d'afectuosos llàgrimes. Així quan les sentim cantar a la veu tendre d'Andreueta Fornells qui tanta dolçor hi posa.

Però ens guardarem força de confondre aquelles emocions amb allò altre qui és propi del mester de poesia.

Riquíssim tresor, el nostre cançoner, d'expressions i de paraules, però no considerant-les com a llenguatge popular, sinó com a llenguatge simplement. Sovint ens oferirà bells exemples de poesia no diem de poesia popular i els aprofitarem i ens hi delectarem. Hi trobarem sovint exemples de vida, cassos humans, que podrem utilitzar per a obres nostres, despullant-los de tot allò que se'n pugui dir popular, extraient-ne tota la substància d'universalitat que tingui; el que hi ha d'eternalment humà en la raça nostra; no allò passatgerament pintoresc.

Renovació

Sigui quina vulgui llur motivació biològica, tals coqueteries amb la musa popular son defensades per llurs partidaris amb certes raons. N'hem recollides i esbrinades algunes en certs escrits i sobretot en converses.

Moltes d'elles sembla dictar-les un afany de renovació; d'afirmar noves personalitats les quals volen seguir camins diferents dels que segueixen alguns companys qui es troben avui en plena gloriosa labor.

En la majoria dels adés arribats al camp de les nostres lletres, suposarem que no resideix un propòsit infantívol de contradir aquells companys, amb la ingènua creença que és necessari fer altra cosa que ells per tal d'arribar a ser algú; creurem que pensen de bona fe haver de fer-los alguns retrets.

Artificialisme i naturalitat

Examinem-los, aquests retrets. Nosaltres contra l'*artificialisme* dels «altres» volem donar a la nostra obra poètica més *naturalitat*.

Cal recordar a propòsit d'això que era justament contra les nicies idees de naturalitat i espontaneïtat, d'una incultura de selvatge, que predicaven alguns homes d'ahir, que *els altres* es posaven a treballar formes difícils i perfectes? Ells tenen la convicció que sols a còpia d'esforç, d'artifici, pot l'artista arribar a ser natural; es a dir a fer com fa natura. Les formes de la qual, sols a l'ignorant poden semblar senzilles i sense gran complicació i gran *artifici*. Natura és en realitat ordre complicadíssim i producció de formes clares però *difícils*. Així els partidaris de la *espontaneïtat* eren en els fons anti-naturals; prenien per natura una projecció ridícula de llurs sentiments caòtics, de llur vaguetat i desordre mentals. «Sigueu formosos com natura és formosa» deiem fa anys als poetes nostres; això els repetim avui. Per ser formós com natura vol, cal penetrar, en la mesura de les forces humanes en la intel·ligència qui mou i ordena la natura: el suprem artífex de l'Artífex Suprem. Ara bé; si considerem així natura, és la poesia culta qui hauria de ser-nos model; no la poesia inferior del poble. Si consideren natura amb la nícia concepció de la *espontaneïtat* que tenien per aquí, no podran alliberar-se tampoc d'artifici anant a la poesia popular; fugint d'un artífex superior cauran en un artífex inferior, repetim'ho.

Sinceritat i perfecció

«Aqueix excès d'artífex que retréiem *als altres* els fa ser *insincers*; nosaltres aspirem a una més gran sinceritat en l'expressió del que sentim i el que pensem». Responem: ningú més donat a histrionisme que els qui feien per aquí anys enrera professió de sincers, d'espontanis; s'agitaven, s'escribassaven, gesticulaven i feien veure que sentien d'allò més. Contra ells, els *altres* amaven els dominis de la intel·ligència, de la mesura, de la continència en les passions. No enganyi a ningú llur moderació expressiva: en realitat treballen amb la matèria palpitant de llurs pròpies vides; construeixen amb idees qui els són ja carn de llur carn. Ells són mestres de la passió: per sentir-la, dominar-la i expressar-la. No cal deixar-se enganyar per la plebea comèdia de la passió que fan els romàntics. En art, de sinceritat només n'hi cap una: la sinceritat de la perfecció: perquè la perfecció és la única cosa que no és pot fingir. Anirèm a cercar la sinceritat de la perfecció, és a dir, del suprem artífex, a la poesia popular?

Complicació i simplicitat

«Massa complicacions d'ànima en *els altres*; aspirem a una més gran senzillesa interior».

Refinament interior, complicació psicològica, vol dir en *els altres* aspiració a formar part de la societat dels millors, dels grans poetes i escriptors universals, esperits d'immensa complicació, ànimes senyores, grans senyors de poesia. Voleu doncs fer-vos ànimes ingènues o plebees o primitives?

Allò que se'n diu *poble* (en realitat categoria creada per seculars conveniències de certa mena de polítics) existeix de fet, no com a cosa immutable, sinó com a inestable encaminament vers totes les grans senyories de l'esperit i de la cultura. Si així no el consideréssim, hauríem d'abominar del poble, lluitar contra ell fins a llevar-li tot dret, procurar sotsmetre'l a esclavatge, com a una raça inferior qui posa en perill de barbàrie les úniques coses per les quals val la pena de viure.

Així, la senzillesa d'ànima que se'n diu popular és inferioritat, és pobresa; la senzillesa dels grans genis és síntesi de vasta riquesa. I si ens diuen ara que molts genis de la poesia universal han anat també al poble, i s'han aprofitat de la seva poesia, els direm que no ho han fet mai com alguns fan entre nosaltres.

Poesia per al poble

«Massa aspirants a un públic reduït selecte, *els altres*; sempre s'han estimat més escriure *to the happy few* que a ser compresos pel poble. Heus aquí un retret quí ve d'una confusió portada als dominis de l'art i de la ciència per certa baixa política.

Diem-ho ben alt: hi ha poesia per als homes. No hi ha poesia ni art ni ciència per al poble; és a dir per a una agrupació més o menys nombrosa d'homes presos en un moment inferior d'elevació social. Elevació dic i no *progrés*, aquest mot ridícol en boca de polítics.

Ni l'art ni la ciència han de renunciar cap perfecció, cap refinament, ni complicació, ni magnificència, per tal de posar-se al nivell de mentalitats inferiors o poc cultivades.

Al contrari, l'obligació d'aquells dirigents qui sovint blasmen l'*intel·lectual*, com ells diuen, de no *anar al poble*, fóra en primer lloc, de posar-se ells mateixos en les condicions d'una cultura superior i tot seguit, de laborar per tal que el poble s'elevés fins aquella cultura. I no voler amb un bàrbar despotisme, que sols els temps nostres haurien de conèixer, que la cultura i l'esperit s'abaixin per ningú.

Cultura per al poble, art per al poble, poesia per al poble; rodes de molí amb les quals volen trufar el poble certa gent qui vol viure del poble.

Poetes amics, no volgueu fer com aquesta gent, si ameu verament al poble.

La claredat

«Obscurs, poc intel·ligibles sovint *els altres*. Nosaltres volem ser *més clars*». Heus aquí l'acusació màxima. La dels senyors Matheus i Miquels i Planes i altres com ells; els quals s'esbalaiïen davant l'*obscuritat* dels més transparents epígrames de López-Picó, dels més purs sonets d'en Carner, de les gloses més clares de Xenius.

En fi, admetem que *els altres* són, a moments, no obscurs, sinó, com deia un amic nostre, *difícils*. Siguem doncs, *més fàcils*. Però no confonem claredat amb insignificància expressiva. Cal ser difícilment, complicadament clars, com fa natura; com fou Sofocles, Mozart, Lafontaine.

Aquesta mena de claredat no la trobarem pas a la poesia del poble.

Personalitat i cultura

«Massa amics, *els altres*, de corrents exòtics. Nosaltres volem tornar a tot allò més nostre.»

Com si l'atenció fina i passionada a coses estrangeres d'un López-Picó l'hagués mai privat de ser barceloníssim. Com si algú es recordés ja que Maragall, a imitació de poetes forasters, era *un modernista*. Qui ha fet esment suara de la influència que en la poesia de Guimerà exercia Víctor Hugo?

Res qui permeti per comparació i sovint per contrast la comprensió i el cultiu d'allò més nostre que la convivència espiritual amb els genis forasters. En canvi, ja sabem com la poesia i la música popular de tot arreu es semblen dintre una categoria comú de pintoresc. Per això mateix podem mai considerar la poesia popular com neta d'influències estrangeres i no, al contrari plena d'infiltracions, de profundes influències de l'estranger?

I en fi, perquè allò més nostre més característic de la raça hem de cercar-ho en les manifestacions més populars, o més primitives, o més ingènues? Ja tenim aquí una altra d'aquelles il·lusions de perspectiva, sistema segle XIX.

Es al contrari, en l'home de geni, en l'home sublimat per la cultura, que trobarem les qualitats de la raça pujades a màxima intensitat i puresa.

Qui serà més català? aquell pagès amb barretina qui barboteja una cançó, o Ramon Llull? Qui serà un representant més pur del seu poble respectiu; un Mistral o un Racine? Si França, enlloc de genis com Racine, hagués tingut no més genis com Mistral, la França immortal

ja no hauria existit. Si la Provença d'avui ha gués tingut només un Racine, ja fora digna de lligar en llaços d'eternitat el seu present amb el seu passat gloriós. Un Racine hauria fet del *patois* provençal una llengua; Mistral ha enclós una llengua d'antiga noblesa dintre els límits miserables d'un *patois*.

L'obra dels altres

Aquesta convicció que allò més nostre es troba, més clar i perfecte, en el món de cultura i no en el món de natura, ha estat i és la norma de tota la generació *dels altres*. Per això han volgut cultivar alguna cosa més que el folk-lore i el pintoresc i les ballades, s'han donat a la ciència, a la filosofia, a la erudició. La múltiple curiositat arreu l'han extesa. Mentre els uns col·leccionaven cançons o escarabats catalans (que tot és digne d'exploració i estudi en el coneixement d'una terra) els altres exploraven els grans clàssics de la nostra cultura, procuraven fondre amb la llengua culta del passat la llengua pintoresca de l'avui, portaven aquesta a major edat, fent-li parlar el llenguatge de totes les ciències aptant-la una vegada més per a totes les conquestes de l'esperit.

D'aquesta obra, la generació *dels altres* es permet de sentir-ne un cert orgull. Es obra però, malgrat la immensa labor acomplerta, tot just iniciada. Necessita l'esforç d'algunes generacions.

La nostra llengua comença a esdevenir altre cop senyora; cal aportar-hi tots els refinaments, totes les agilitats i les subtileses. Aquesta elevació, lluny de separar-la d'allò que en diuen poble, ja sabem com eleva la mentalitat del poble. Sobretot d'un poble com el nostre qui accepta, amb la seva plasticitat admirable per a tot millorament, les innovacions més difícils del llenguatge. La ràpida evolució del català parlat sota la influència dels homes de lletres, és un dels fets espirituals més bells i sorprenents de la nostra època.

Més renovacions si us plau

Un cop adoptada una falsa orientació, és difícil d'aturar-se. El popularisme, més ben, dit el plebeisme, no s'ha reduït entre nosaltres a les veïtats més o menys retòriques de les quals hem parlat, sinó que penetra en certs esperits d'una manera més perillosa; fins al punt que sembla voler menaçar de tornar-nos a la barroeria de llenguatge i maneres que tot just començàvem de foragitar.

Per ara aquell plebeisme es manifesta sobretot en la nostra prosa periodística i en forma de llenguatge vulgar, rústec, plebeu, a voltes indecent. Però també es manifesta en poesia i

menaça d'envair-la encara més. Per això en parlem aquí.

Gran culpa d'això, ha tingut, sens gens voler-ho En Francesc Pujols. Diem tot seguit com el seu exemple ha estat mal entès pels qui l'imiten o se'n reclamem. Aquell seu joguineig amb la parla vulgar o familiar barcelonina, sempre executat amb finor, amb ironia de gran senyor, en alguns dels seus imitadors es torna propòsit seriós, acomplert amb tota convicció, amb tota l'ànima.

També això ho deuen considerar alguns candorosos com una renovació sanitària. També *als altres*, en nom d'aquesta renovació se'ls retreuen les orientacions que segueixen. Ja sabem per amor de què i contra què les seguien aquelles orientacions. Contra la grolleria social i espiritual que uns segles d'interrupció en la pròpia cultura, semblaven haver tornat irremeiable en la gent nostra. Per amor de què, ho estem dient a cada ratlla d'aquest article.

Així, en les maneres i en l'escriure, és per a ells un mot d'ordre la bona educació. Ells descobrien de bon hora que allò que molts catalans es pensaven ser un rei que portaven al cos, no era sinó un almogàver. Arribar a tenir-hi un rei verament, o en tot cas a poder domar i tenir ben fermat l'almogàver, heus aquí l'esforç de la major partida *dels altres*.

La influència d'aquests propòsits no sols damunt les arts nostres sinó damunt dels nostres costums, morals, socials i polítics caldrà esbrinar-la amb exactitud algun dia. L'obra, no obstant, es tot just començada. Tenim feina de refinament per algunes generacions encara. I ja hi ha qui es pensa que en tenim prou i massa, com de crítica i de filosofia!

I alguns ja fan com el rústec qui reacciona contra el *senyor* fent o dient grolleries ben grosses.

Perque si ells pensessin verament que de refinament no n'hi havia prou encara; que allò que molts prenien per refinament era una ficció, una, diem el mot exòtic, *cursileria*, no es comprendria, es clar, que contra això ells reaccionessin amb el plebeisme i l'ordinarisa, sinó procurant ser verament refinats de maneres i llenguatge.

L'acusació de pseudo-refinament és massa fàcil i per això estem segurs que no deixaran de fer-la. La tasca es troba en els seus començaments encara; però ja es indiscutible que en la poesia de Carner, de López-Picó, de Lleonart, en els primers anys del Glosari, en moltes pàgines de prosadors nostres, s'hi troben exemples de la més pura elegància.

Negar això revelaria mala fé o insigne grolleria de percepció.

* *

També contra el seny

I com si no fossin prou totes aquestes reaccions contra *els altres* i les normes qui els guien, mai dirieu contra que reaccionen ara alguns? En escrits i sobretot en converses, cosa que vol dir els escrits de demà, hem observat una antipatia naixent contra... el Seny. Voldrien fer creure alguns que el Seny invocat tant sovint pels *altres*, ja comença a no estar de moda.

Si ateneu ben bé el que volen dir, encara que succeeixen a expressar clarament, observareu aquí una confusió de termes llastimosa. Amb el mot Seny volen significar el panfilisme el senyor-estevisme, l'abstenció covarda, l'ajupiment vil. Els recomanariem una mica més de *filosofia*: una mica més d'allò que Stendhal en deia, pronunciant les síl·labes molt separades, «de la lo-gi-que».

Es fàcil degradar una paraula noble, atribuint-li arbitràriament una significació baixa, i tot seguit colpir-la i blasmar-ne. La gent nostra fa això molt sovint.

Com si el Seny fos incompatible amb els grans heroïsmes i no l'única font de l'heroïsmes veritable. Una Antígona tranquil·lament, lucidament, sacrificant-se és una plena de Seny; és el Seny qui li dicta el seu heroïsmes. El Seny qui reconeix una causa com a justa i fortifica i asserena una vida perquè s'hi cremi.

Que voleu doncs; la folla revolta, la llorda impulsió, l'almogavaresca brutalitat, l'heroïsmes romàntic sense llum de raó, gairebé sense objecte, el sacrifici pel sacrifici?

Seny, cal predicar, Seny ara més que mai entre nosaltres; el Seny qui guia i ordena i enforteix els heroïes per a les grans victòries.

Déu meu! quan es tracta per a un poble de refer una cultura, una de les més belles cultures que han existit, ens podem posar com hi ha mon a fer l'almogàver, el pagés o l'eixelebrat o el negrito!

Cal oposar-nos amb totes les forces a la grolleria, al plebeïsmes, a la barbàrie. Fer abundantament *la prova* de la «Divina Comedia» que hem dit en començar. I sempre que algun amic

o company nostre, contagiats dels mals corrents sentits veleitats de donar-s'hi, ja fos per literari, deport, o per aquell secret afany de fer el contrari *dels altres*, advertim-lo en la intimitat: diem-li que la bona educació, el seny, les bones maneres, la *gentilesa*, no es poden considerar com una pensada personal de ningú contra la qual sigui necessari reaccionar per tal d'afirmar la personalitat pròpia. Que en literatura, es pot renovar en nom d'una fórmula d'art quan es viable; de noves experimentacions i temptatives sobre l'expressió i la forma. Però reaccionar contra la bona educació, diem-los amigablement que això no es fa, vaja.

Excuses

Potser a molts semblarà que hem insistit massa sobre el popularisme; nosaltres tenim consciència que era necessari exhaurir en certa manera el tema, si tenim en compte sobretot les circumstàncies en què es troba la nostra cultura. Altrament es tracta d'una tendència qui reneix periòdicament entre nosaltres i cal neutralitzar-ne àdhuc les futures aparicions.

Per altra banda, el tema ens ha servit de pretexte per parlar de moltes altres coses. No mes ens sabria greu les proporcions d'aquestes notes, sinò ens donessim a nosaltres mateixos l'explicació que donem a algun bon company quan ens retreu la llargada d'alguns escrits nostres. I es que cada article o assaig no es un sinò dos, tres o quatre assaigs o articles, de proporcions normals, que donariem un per un si les nostres revistes fossin, per exemple, setmanals. El qui trobi llargues, doncs, aquestes reflexions, que en llegeixi, si l'interessen, un capitolet cada setmana.

Ens manca establir algunes altres característiques de la nostra poesia contemporània i parlar concretament dels llibres: avancem amb goig que ells ens donaran abundosos motius de lloança.

J. FARRAN I MAYORAL.

Agost-Setembre 1924.

POESIA CATALANA

ET OMNIA VANITAS

La crueltat del cel de juliol
bruny el blau net, serè, sense esperances,
llunyà, ínhíbit: ell i per ell; ell sol,
sense repós i sense recordances.

I sense companyia de ningú,
que massa els homes fugen la inclemència
i resisteixen la mercé del nu
si no s'abriga d'una confidència.

Ell i per ell; ell sol, sense memòria;
present i absent i desentés desig;
sense un feble desmai que li fos glòria
i sense la fatiga d'un trepig.

No més la pompa hostil d'un nuvol blanc
on l'or inútil, es desfà, del dia;
coixí de plomes per repós d'un flanc
que cap espasme no fecundaria.

J. M. LÓPEZ-PICÓ

EL SOMNI

Blanca venies en la nit. La seda
era cinyell de la teva beutat.
Afeixugaves un braçat
de roses damunt de la seda.

Hi havia en els teus cabells
ombres i lluors amagades.
Dues estrelles atïades
enfosqueien tos cabells.

Blanc i rosat era el teu cos,
amada, dins la nit encesa.
Com sentia l'embriaguesa
de les cent roses tendres del teu cos!

O somni llunyà!

T'esvaïes
boira desfeta, vel morat.
Amb la primera claredat
de l'alba, somni, t'esvaïes.

Aquella gràcia fugitiva
deixà entre flames mon cor pres:
ai, que no mor la sentor de les roses
i porto als llavis el record d'un bes,
talment la pols daurada d'un ala fugitiva!

TOMÀS GARCÉS

ORFEVRERIA ESTEL·LAR

Sobre el tapís arrugat de ponent,
sòlids, tres núvols deslliga
un raig de posta, com braç competent
rera el cristall d'una flonja botiga.
L'un és un òpal vivent
com una espatlla d'auriga.

L'altre simula un fermall
encrostissat d'ametista mostrada.
El cobricela un ventall,
ala d'ocell en atur de volada.
Oh que en faria d'estrall
arrecerant el panteix d'una fada!

I un collaret és el terç.
Rutllen i cauën les perles
amb un reflex en cada una divers
que s'esmagrana a tallades i a esberles.
Per ginebrons les pendrien i gers,
els oriols i les grives i merles.

Resta el solell com robí d'un punyal
d'orfevreria moresca
que un mariner, com a paga i senyal,
perdé la nit d'una mala juguesca.
¿Exornarà una tiara papal
com, una abella regina, la bresca?

I, més enllà, en el vellut de la nit,
son els estels i la lluna,
com la vaixella d'argent a l'armari brunyit
d'un trasatlàntic que proba fortuna.
Quan hi serà xocolata servit,
excel·liria el taçó de la dona més bruna.

GUERAU DE LIOST

PROSA LITERARIA

AQUELLS ULLS....

La nova de l'estranya mort d'en Fèlix, fou acollida amb un silenci d'esglai, a la penya on ell acostumava d'anar totes les nits. Es tractava d'un crim?... D'un suïcidi?...

—Tot just ara que havia començat a fer bona vida!—exclamà un finalment, una mica reposat de l'emoció.

—Oh, bé!—féu el portador de la nova.—Darrerament n'hi havien passat de crespes.

—Aleshores tu deus tenir la clau d'aquest misteri.

—Sí—afirmà ell.

I, en mig d'un silenci, interromput solament d'en tant en tant per una exclamació, o pel dring d'una cullereta al fondre el sucre a la taça de café, començà a reconstruir els fets.

Fèlix era un xicot alt, espigat, elegantíssim. La cara color d'oliva. El cabell d'un negre de laca. Els ulls brillants com uns il·lustrins. Els llavis roigs... Les artistes, les nimfes de les nits de Barcelona en sabien ben bé el gust, d'aqueixos llavis. En Fèlix, fet i fet, no era més que un faune de cabaret. Però ell se'n defensava, d'aquesta acusació. Al través de totes les dones—flors d'una nit—no feia altre cosa que cercar un ideal. I quan algun amic assenyat, li deia que li seria més fàcil trobar-lo entre les dones casolanes i modestes, ell contestava amb un somriure punyent i mofeta que els animals domèstics no li feien cap gràcia.

Sobtadament, però, es sapigué que en Fèlix es casava i que es casava a pesar de tot, amb la filla d'un senyor Esteve adinerat, la qual tot just acabava de sortir d'un col·legi de monges. Ella era realment bonica; però la seva bellesa era una bellesa tendra, ingènua, una bellesa d'aqueixes que poden fer un encís de la llar, però que solament en la llar estan en el seu centre. Menyspreava els maquillatges, i, al teatre o entre mig d'altres noies, vestides—vull dir despullades—com a cocottes, hauria passat completament desapercebuda. Es veia ben bé, en tot, que tenia més vocació de lloca que no pas d'oreneta. No era, doncs, res del que qual-sevol, hauria esperat de la tria d'en Fèlix.

Quan els amics li feien una observació semblant, ell s'acontentava de somriure i d'arronsar les espatlles. Tots pensaven que el que havia esdevingut era que'n Fèlix s'havia cansat de la seva vida de disbauxa i que volia redimir-se'n, però sense voler-ho confesar.

Al voltant d'aquells dies, però, en Fèlix sentí la punyida d'un altre amor. Havia canviat de dispesa. Home fantasiós com era, les dispeses noves li daven tema per fer una sèrie de descobriments psicològics, per entreveure una sèrie de misteris. Tot sovint, però, les tenebres més novel·lesques se li aclarien d'una manera vulgar. Aquella cambra fosca que mai no s'obria no era més que el recó dels mals endreços. Aquell home d'aire sorrut i paorós d'anarquista, que no menjava a taula, no era altre cosa que un tímit solitari que sentia la fòbia de la gent.

Quants contrastos trobà així en el seu rodolar pels hostalatges!... En la dispesa nova, els hostes que tot d'un cop el sorprengueren foren un home vell—alt, sec, barba embullada i nines de febre—i una noia alta, prima, vestida de blanc. No sortien mai de sa cambra, sinó els matins—era a l'hivern—que feia bon sol. En Fèlix, en veure la cara de la noia restà tot espalmat.

Formosa?... Lletja?... No ho hauria sabut dir de primer antuvi. Però aquells ulls... Eren uns ulls d'un blau misteriós semblants als llacs de les llegendes: llacs serens vora els quals dansen les fades, on van a beure els gnoms, on es banyen les nimfes, al fons dels quals potser viuen els monstres...

En Fèlix es recordà que quan era adolescent encara, havia vist una artista italiana fent d'Ofèlia en la tragèdia d'Hamlet, que tenia uns ulls iguals que aquells. No la veié més que una vegada, però un parell d'anys després, sabé que s'havia tornat boja, bó i representant, el paper d'Ofèlia. Això l'impressionà estranyament i, des d'aleshores, en els seus somnis d'amor, sempre s'hi barrejava el record d'aquells ulls.

—Qui és aquesta noia?—preguntà a la dispesera.

La dispesera féu un posat com qui va a contar una cosa mig anguniosa, mig grotesca. Però un estudiant mofeta que els escoltava s'apressà a dir:

—Li agrada, oi, la Julieta?... Doncs ja pot dir des d'ara que són verdes. No l'haurà.

Aquell estudiant era l'únic hoste faceciós de la casa. I posava sempre una enverinada intenció en les seves facècies. Era, a més a més, una cosa llepiçosa i antipàtica, amb els seus ulls incolors com el cristall o l'aigua, amb els seus cabells d'un ros destenyit, i amb la seva cara esblanqueïda i sense pèl. Els altres hostes eren un farmacèutic—magre, color de tènica, ulls térbols—que, si hom no l'hagués vist atipar-se a taula, hauria cregut que s'alimentava solsament de pildorettes; i un capellà mal afeitat i amb les ungles brutes que es passava el dia a la seva cambra, escrivint odes paganes a la manera d'Horaci.

Per què dieu que no l'hauré? preguntà en Fèlix a l'estudiant.

L'estudiant se'l mirà amb els seus ulls rodons, sense pestanyes.

—Oh, ja veurà! Es inassolible—féu ell amb posat misteriós.

—I per què és inassolible?... Per què vos ho heu provat i no haveu aconseguit res?... No tots som iguals, amic!

—Ja sé que vos sou un trumfo, però...

—L'hauré si vull.

—I cà!

—Dieu-me només quan surt sense el seu pare.

—No mai.

—Quan es queda sola?

—Un cop al mes. El vell la deix per anar, suposo, a fer alguna cobrança.

—I en quin dia?

—Sempre és per allí el set o el vuit.

—Es a dir demà passat o l'altre.

—Justament.

—I no té nuvi?

—No.

—Cap pretendent que ella distingeixi?

—No. A voltes la segueix algun jove. Li fa rosca un parell o tres de dies i no tarda, desenganyat, a deixar-ho córrer.

—I a què ho atribuïu, això?

Els trets burletes de la cara de l'estudiant s'accentuaren.

—Oh, endevineu-ho!—féu.

Entretant, la dispesera s'havia esvaït discretament, com si no volgués saber res en aquella juguesca. Fèlix, sense preguntar altre cosa, començà a preparar el cop. Procurava trobar-se amb la Julieta, pel corredor, quan entraven o eixien de la casa. Procurava reveure-la pels carrers. Fins intentà saludar-la. L'actitud francament sorruda del pare ho impedí. Els ulls blaus, però, plens d'enigmes i d'encisos l'esguardaven. Decididament, aquella dona era el seu ideal tantes voltes buscat entre les altres dones. El misteri que semblava embolcallar la seva vida, la feia més temptadora encara. En Fèlix, decidit com era, escriví a l'Agneta, la seva núvia, donant les seves relacions per acabades.

En arribar el dia i l'hora en la qual la Julieta es quedà sola, en Fèlix, ardidament, trucà a la porta. No respongueren. Entreobrí una mica.

—Julieta—mormolà guaitant a dintre.

—T'esperava—li respongné una veu dolça com un cant, però que semblava venir des de molt lluny.

—M'esperàveu?

—Oh, sí! Feia temps. T'he esperat sempre. Jo no dubtava mai que tornaries.

Oferí les mans a en Fèlix, el qual les agafà. Li semblava començar a viure un somni. En aquell moment, s'obrí la porta d'una revolada. El pare de la noia que es devia haver deixat alguna cosa, era allí. La seva veu tremolà bronca:

—Com?... Què és això?... Qui us ha dat permís per entrar en aquesta habitació? Qui us ha autoritzat per parlar amb la meua filla?

Un silenci. En Fèlix, però, no era home que no sabés sortir del pas:

—Veureu. La vostra filla m'agradava. Pensava dir-vos-ho. Però és natural que volgués saber què en pensa ella.

—Què dieu ara?... No sabeu que la meua filla està faltada?

—Com?

—Que la pobre va perdre la raó?

—Déu meu! I jo que n'estava enamorat!

—Calleu! No digueu més aqueixa paraula sinó...—els ulls del vell brillaren iradament—sinó... D'un amor ens ve tota la malastrugança!..

S'abaltí un moment. Després, redreçant-se, afegí amb sorruda aixutesa:

—Sortiu!

En Fèlix eixí, i, sense veure l'estudiant que, des del passadís el contemplava amb un somriure mofeta, es tancà a la seva cambra, deixant-se caure el sobre llit.

* * *

Aquell dia li esperava encara un altre cop tant o més dolorós. Un cosí de la seva núvia el vingué a veure.

—Sabeu què heu fet?—li preguntà.

—Sí—va respondre en Fèlix amb fermesa.—He deixat l'Agneta perquè he comprès que no seriem feliços. Excuseu-me la manera de fer-ho. Era la més curta i, per consegüent, la menys empallegadora i dolorosa per a tots.

—Sí, eh?... Doncs ara l'Agneta està amb un desvari del qual ningú no la pot treure. Boja, potser, per a tota la vida!

—Boja! Boja!..—repetí en Fèlix com esperitat.—Aniré a veure-la—afegí després desesperadament—i aconseguiré que recobri el seny o m'enjegaré un tret.

Hi anà. L'Agneta, però, no el reconegué. Mirant com si no veiés altra cosa que fantasmes, deia a tothom:

Sabeu?... En Fèlix s'ha mort. S'ha mort perquè jo no me l'estimava...

L'Agneta s'havia afluït quasi sobtadament. La seva carona, arrodonida, de pometa, empal·lidia i els seus ulls blaus, tan ingèns... Ah, els seus ulls blaus havien esdevingut els mateixos ulls d'Ofèlia, els mateixos ulls de Julieta! Eren els ulls blaus com els llacs on es banyen les nimfes, on potser viuen els monstres...

L'ALÉ DE LA SIRENA

Poc a poc, la tarda s'anava enfosquint. Es sentien un xic somortes les batallades del cloquer de la vila. La mar, als nostres peus, jugava amb la platja fent un soroll dolç, amanyagador. Les aigües havien pres una color grisenca, plena de matisos, i es gonflaven suaument com les sines d'una verge adormida. Tres veles lla-

En Fèlix romangué sense esma. El corprengué un esglai. Fugí, fugí d'aquells ulls que el miraven sense conèixer-lo. Quina mena de fatalitat el perseguia?

Entrà a una armeria de la Rambla. Comprà un revòlver. Després seguí passeig avall, emprés per la riuada de la gent. En arribar al moll, s'assegué sobre un malecò i amagà el cap entre les mans. En aixecar-lo s'havia ja fet fosc. I ni un soroll. Només la fressa suau de l'aigua com un suau sospir.

Sobre el teló negre de la nit s'encenien infinitat de llumetes: les llumetes titil·lants de les estrelles, les llumetes fredes dels fanals dels navil·lis, la llum morta de la lluna ataronjada com un fanal japonés.

El cel tenia obscurs besllums de vidre fumat. Les aigües, negres de betum i lluïssors d'argent. Les formes de les coses s'eren esdevingudes convencionals, arbitràries. Tenien quelcom d'artificial, d'irreal, de fantasmagòric. Un veritable decorat per a un drama d'al·lucinació.

A en Fèlix li semblà que el fantasma d'una dona, infantat pel doble misteri de la foscor i de les aigües, se li anava acostant. El seu cos difuminat s'esvaïa entre les ones d'una llarga caballera rosa. La seva fesomia era indecisa... Ofèlia?... Julieta?... Agneta?... Podia ésser qualsevol de les tres. Podia no ésser cap d'elles. En Fèlix, clarament, no percebia més que uns ulls blaus que el miraven.

La sang se li glaçà. Tingué el pressentiment clar, net, que anava a tornar-se boig. S'apuntà el canó del revòlver al front...

En mig d'aquell silenci, s'oí el cop sec d'un cristall que es trenca. Després un altre cop més flonjo i la remor d'unes sedes que s'esquincen...

DOMÈNEC GUANSÉ

tines, a la ratlla de l'horitzó, lliscaven voluptuosament.

«Sabeu bé prou que jo no he tingut mai por de res. Vos recordeu aquei dia de tempesta, aquei dia que aquesta marc manyaga que ara mos llepa ets peus estava mès enfurismada que si li haguéssiu fet un tort molt gros, molt gros, i jo tot sol, perquè ningú me volgué seguir, vai varar es meu bussi i vai poguer treure és mi-

nyó d'En Bomba, que si no és això rai prou que ses aigües mos l'haurien negat. Vos recordeu, erau un de sa coïa, aqueïa llevantada de s'any passat que mos volcà una barca, i nosatrus mos trobàvem marc enïà bogant com uns desesperats per a salvar-nos, i tots teniau por si no jo. Vos sabeu bé que mai no he deixat d'anar a pescar sa nit des dia dets morts i mai he hagut cap calavera que amb uïes biudats de bruixa s'emmaiés a sa marxa per a maleir-me i fer-me anar sa vida de mal borràs.»

En Telm va fer una pausa. Omplenà la seva pipa, rústega i recremada, d'un flairós tabac argelià. La seva cara sempre serena, com la mateixa mar, es va fer un xic enigmàtica per un vel d'inquietud que li cobrí el front i els ulls.

Jo recordava En Telm valent de sempre i sempre segur d'ell mateix. Veia l'home que es llençava a la mar, fes el temps que fes, sense sentir la més petita temor; veia l'home que s'havia aventurat contra quatre malfactors que assaltaren un dia la diligència de la vila; veia l'home que per amistat salvà aquella colla de contrabandistes; veia el pescador que, mofant-se de les supersticions, feia com si tal cosa a la diada dels morts. En Telm tenia ben guanyat el sobrenom de *es valent* amb que se'l coneixia; i sense aquell somriure de superioritat davant del perill que anava a afrontar, no podia imaginar-me'l.

Per això, vaig sentir un fort interès quan em digué que m'explicaria la única vegada que havia sentit por, aquella nit que la sirena el cridà.

En Telm donà tres xuclades a la pipa aquilatada i reprengué l'explicació.

«Era una nit molt fosca, com poques se'n veuen. Jo venia amb es meu bussi de Palamós i en ésser davant de sa Punta de Sant Feliu de mica en mica se girà un temporal com aquei que negà es pobre Pere Petit. Totes ses barques cercaren redós. Jo vai continuar bogant cap a sa badia; ni aquei temporal ni un de doble m'espantava. I ets cops de mar me s'emportaren una escalamera i me petaren ets estreps i un rem. No podia pas arribar a sa plaja d'aqueïa llei de manera! Com vai poder vai entrar a Giberola. Sa marc, poc a poc, se tornà a amanyagar. Prô jo ja havia tret es bussi i m'havia ajaçat sota sa quiïa, i es son sonyer me començava a fer pessigoles. Poca vinria d'una nit as

ras! Me calia apariar-ho tot, ara, i, en canvi, tenia tot s'endemà per a arribar.

Sa nit era fosca, fosca, tan fosca que un atru hauria sentit basarda. A una brassa de mi no veia res. Per tots costats hi havia sa nit que feia caïar totes ses coses per a que se sentissin més ses fresses des vent. Sa ressaca era una ampla faixa de llum d'aigua.

Jo m'anava adormint, adormint... Quasibè ja havia perdut es sentit de sa vida. Me trobava un xic cansat i aqueïa dolcesa des repós me sabia a bé. Es vent m'arribava delicadament, privat pes bussi que estava escoat cap a llevant. Entre sa frescoreta, es remor de sa veïa, sa fredor de s'arena m'hi trobava tant a pler, sentia una tan bona galvana, que ni déu hauria privat de m'adormir. I aviat no vai sentit res.»

En Telm feu una altra pausa. El seu rostre, havia esdevingut francament angoixós. Ara, s'encongí una mica, com si li hagués restat un trocet d'aquella païra que sentí una sola vegada a la vida. La pipa, apagada, li relliscà de la boca. I En Telm la collí d'esma, i continuà.

El to de la seva veu tenia un sentiment que mai no podia sospitar d'ell. Les seves paraules, de vegades, eren trencades.

«Tot d'una, una fressa molt lleu me despertà. Què podia ésser? Es vent encara roncava, i ses remors de sa nit eren ben fortes. Què podia ésser aqueïa fressa lleu que me trencava es son i me donava un sobresalt, com no ho havien fet totes ses fortes remors de sa nit?»

Sa frescor, que me pessigolava sa carn i me dava alè a sa caixa des pit, m'animà prompte. M'havia incorporat, aguantant-me amb ses mans per darrera s'esquena. Aqueïa fressa petita que jo havia oït tant venia de sa marc.

Què era? Què se removia a s'aigua, as meu davant? Poca hi havia dubte! Sa lluïssor de ses andanes m'ho deixava veure prou clar. Oh, sí: una sirena!

Jo, s'home valent, s'home que mai no havia sentit sa por, tremolava de por com un cobart. Una sirena! Ja no creia ningú amb ses sirenes, i una sirena me despertava es son. Es seu alè me devia haver desadormit. Compreneu com tenia motiu d'espantar-me?

Una gran angoixa me s'apoderà des cor i de sa gola; sentia perdre-se'm ses forces. Vai fer un crit que ressonà en sa fosca, i me vai aporo-

guir mès. Ja no podia tornar a cridar; tapant-me ets uïes, vai brandar sa mà neguitosament. Si, si; sa sirena venia cap a mi, i me s'emportaria, i me xuclaria sa sang vermeïa, i mai mès se sabia que s'era fet de jo! Sa cara tapada, fugint de reculons assentat, brandava sa mà demanant-li perdó.

Amagat darrera sa popa des bussi, vaig mirar sa sirena. Quina horror! Era molt aprop de sa plaja. Sa llum d'aigua que feia sa barrumera topant amb eïa deixava veure una cosa rosada, que tot just se veia; i se movia molt poc. S'oïa un lleu xipoïeig dolç, d'una dolcesa que esparverava. Xap... xap... xap...! Prô es seu alè si que se sentia bè, i ho emborraxava tot.»

En Telm va fer una altra pausa, molt breu, per a aixugar-se unes llàgrimes que li seguien dues arrugues de la cara.

«Jo plorava. Mai no havia plorat, ni quan me se moriren ets pares que estimava tant! Me vai aixecar d'un salt. Vai ficar-me a dins des bussi, i m'estenu a babord amb sa cara amagada entre ets braços. S'alè de sa sirena ho aixefava tot; jo me'l sentia resseguint-me ses carns, jugant entre ets cabeïes esperrucats, amanyagant-me sa boca. Aquei xipoïeig a ses aigues encara era mès lleu. Emprò com mès poc se sentia, per mi era mès fort. Sa sirena ja devia èsser a sa plaja; ja devia acostar-se as meu bussi, deixant un rastre ample a ses arenes. Vai poder fer un crit agut, desesperant, un xiscle de mor.

Vai botar des bussi, per fúgere de sa sirena. Corrint, corrint pes mig dets camps, dets camins, pets avencs, fugia cap a casa meu. Anava mès ràpid que es dofí per sa marc. Es cor-me se baiugava per rompre'm sa caixa des pit.

As meu davant tan fosc per tot hi veia sa figura de sa sirena, nua, encantadora, que m'oferia es pler amb una mà i sa mort amb s'atra. Corria, corria com un foi, saltant marges, saltant arrels i rocs. Sa meua cara no era aquesta; era una païra, amb uns uïes sortits que esfereïen.

Vai travessar sa vila sense veure res; nomès me s'afigurava sa sirena, que potser m'empaitava. Vai caure estirat a sa porta de casa meu. Amb es cap entre ets braços plorava tot jo. I anava sentint mès por, molta mès por, tanta que ja no sabia de què en tenia.»

Un plor sorollós trencà la narració del bon Telm, del valent Telm. Callà llarga estona. Jo estava emocionat i no podia fer altre cosa que mirar-lo.

En Telm, completament d'esma, calà foc a la pipa. Donà una xuclada i llençà el tabac.

Reprengué l'explicació, amb la paraula tremolosa i la veu tan baixa que tot just se'l sentia.

«A sa matinada de s'endemà me despertaren de sa meua por, dient-me que a Giberola s'havia trobat es cos mort de Na Roseta, sa noa Samàs, aqueïa que estava tan trista. Jo encara era as portal de casa meu, amb sa cara bruta de llàgrimes. Sense contestar, me vai aixecar i entrar a casa.

Sa única vegada que he tingut por! Sí no n'hagués tingut, sus!, jo l'hauria salvada.....»

En Telm estíntolà la testa al seu pít, í tornà a arrencar el plor.

Ja era ben fosc. S'havía girat un poc de ventet í es sentien les remors de la nít entre les branques dels arbres. La ressaca gronxolava les ones, í a la rompent hom veïa brillar el fósfor de les aigües.

J. ROURE I TORRENT

POESÍA ITALIANA

FAULES

LA MOSCA I LA ARANYA

Deia una Mosca:—Res del món m'afanya:
vaig vivint sense enuig, tranquil·lament,
damunt de tot jo volo, tot menjar m'és plaent.
Si no fós per l'Aranya
donaria moltes gràcies a Déu Pare Omnipotent.
L'Aranya mormolava:—Jo faig el meu lament
perquè fins a la mort, sense parar,
no puc reposar mai, ni un sol moment,
de treballar...
Davant, doncs, del meu destí
no puc regradar Déu Nostre Senyor:
però dec reconèixer, això sí,
que de la Mosca és Ell el creador...

EL MUL NEUTRAL

—Soc coratjós i fort!
—digué un Cavall al Mul—i vaig al camp
plè de fe, dreturer com un llamp,
tot cofoi de desafiar la mort!
Si una bala la vida m'arrabassa
la sacrifico decidit
per conservar la rassa.
—Comprenc,—respongué el Mul—
però jo, fet i fet,
que davant del perill em faig enrera,
no conservo la rassa a la meua manera?

LA PREVIDÈNCIA

Un Gat va topar-se amb un amic:
—Com vas?—Tirant...—I a on estàs?—
Diu:—Faig la feina dintre d'aquell palau antic.
Ui! Les rates que agafo, ja t'ho dic!
No les acabo pas!
Quin estrall! Quina rampinya!
Quin goig i quina vinya!
Prò al soterrani del palau
hi ha la muller d'un rat amb sa filla,
i aquestes, pobrissones, no les mato; no em
[plau...
En primer lloc per mirament a la família
i després perquè em fan amb afany
trescents ratolins l'any...
En certes ocasions és necessari
un xic de sentiment humanitari...

L'ENGINY

L'Aliga digué al Gat:—Cèlebre sóc.
Amb el nom i la fama que jo tinc
em ric del món: els homes tots

son uns admiradors del meu enginy.
El Gat li va respondre:—Ho crec:
però jo, que la cuina visito molt sovint
cal que et digui que l'Home admira l'Aliga
però al fons se li endavina
que prefereix la Gallina...

L'OVELLETA

Una Ovella mesquina, imprudent,
passant un riu distretament,
caigué a l'aigua, féu: glu-glu-glu,
i mai més la va veure ningú.
Naturalment, totes les companyes,
en sapiguer la feta, correueren al lloc
i començaren a planye-s.

—L'Ovelleta, pobre d'ella!

—Tant i tant que era bona!

—Tant i tant que era bella!

Després l'Home acudí, però amb l'empenta
de demostrar sa pietat cristiana,
en lloc d'exclamar:—Pobre Ovella!—
va exclamar:—Pobre llana!

LA ESPECULACIÓ DE LES PARAULES

Una gallina deia a un Gat negre:
—Fa tres dies que cerco el meu marit...
Qui sab com ha finit!
Si us haig de parlar clar, ja estic amb ànsia.
El Gat se'n va corrent cap a la cuina,
i en sentir que el Pollastre havia estat
rostit, tornà endarrera i digué a la Gallina:
—Vostre marit ha de passà a la Història
perquè ha mort de mort bella,
ben cuit a la paella,
voltat per la substància de la glòria!
Li han tallat el coll; el que ho diu no ment.
Però ell resta, per sempre, tal i qual,
com un màrtir del Lliure Pensament
que s'ha sacrificat per l'Ideal...
Fins i tot el mateix coc,
que l'ha tingut al foc,
m'ha dit que entre els honors, dintre d'un parell
[d'hores,
hi ha el de commemorar-lo en un banquet
en el qual farà un discurs l'Ambaixador...
Jo mateix, Gat de mi, penso que bé caldrà
recollir la seva ossada...—
La vídua, commoguda, remercià...

TRILUSSA

(TRAD. A. ESCLASANS.)

ELS LLIBRES

«*La lluna dins el llac*», poemes de J. M. Prous Vila. (Imp. Biblioteca.)

Per tal com el paisatge pren a vegades un sentit banal, en la nostra lírica, són de més celebrar-hi els assaigs reeixits de cenyir l'un a l'altre amb àgil perspectiva i amb autenticitat de sentit terral i de paisanisme de visió.

Tal és el cas d'En Prous Vila, en aquest segon llibre, encara ombrejat d'influències, no massa brillant de forma i una mica lleu de mascle i personal vida interior; però amarat, en canvi, d'una gran claredat d'esguard en recollir els escenaris i la natura en els versos i les estrofes.

En aquests, el paisatge familiar a l'autor es retalla d'una faiso precisa, viva, emocionant. I és a través del dinamisme líric i ressonant del paisatge, que batega amb més pura fervor el cor del poeta i guanyen un millor ressó d'humanitat les seves paraules. Del paisatge, doncs, més que no de les simples figures ni de la senzilla estilització sentimental, és d'on treu en Prous Vila més lluc d'originalitat.

I és aquesta saba terral i aquest aire de sa contrada ço que assaonarà i ha d'orejar amb encomandissa i definitiva vigoria la lira d'aquest poeta, fins a donar a l'àgil prematur frissament del canyar la serena madura fortitud del murmur de l'olivera clàssica.

«*Himnes de Prudenci*», Liricas. (Obres completes, vol. IV) de Costa i Llobera. (Il·lustració Catalana.)

Hom fineix la publicació de les obres del líric mallorquí amb el complement de l'adaptació catalana dels Himnes de Prudenci, el poeta hispano-llatí del segle IV, que altificà amb clarors remembradores de la esplendor passada el progressiu esmortiment i la accentuada decadència de les lletres llatines.

El fet que el màxim tó de virilitat i de vigor líric fos donat en el seu segle per un poeta cristià, i contra precisament del triomf, auriolat en sang, de la novella doctrina veritable, simbolitza escaientment la superació definitiva del Crist damunt les darreres extremituds paganes. I, encara, en mig la empremta literària feble de la època, Prudenci aconseguix cabalment una major vivesa poètica i una més pura força emotiva per la fervor sinceríssima i la documentació directa que els seus cants respiren.

Dels cants que conté el *Cathermerinon* i dels del *Peristephanon*, n'apareixen, respectivament, tra-

duïts per En Costa i Llobera (alguns fragmentaris) XII i VIII, figurant en la selecció els de millor vàlua. L'habilitat i la cultura clàssica del nostre poeta ha fisonat aquests himnes en versos catalans similars en el possible a l'estructura formal dels originals, però adaptant-se sobre tot a llur tó, en el brillant manteniment del qual, el traductor posa sovint una veritable força de recreació i sempre una comprensió ferma d'ambdues llengües.

Per tal que cap aspecte de la producció d'En Costa no fos negligit— a excepció dels ja deliberadament exclosos, com els sermons i les peces minces en vers — aquest quart volum és clos per la col·lecció espanyola «Liricas», que són un presagi del relleu que havia d'assolir son autor en emprar son verb propi. Algunes d'aquestes composicions, certament, foren després publicades en català i assoliren així una forma primordial entre ses produccions.

Palesa ja, son recull en espanyol, la amplitud i altesa de volada de què era apte l'autor i la gràcia formal amb què també sabia moure's. I s'hi remoren, especialment, la constant suggestió romana dels temes, i millor encara l'inici del camí on havien d'ésser-hi fita les «Horacianes», els preludis de les quals constitueixen en aquest primicer recull de «Liricas» les peces més perdurables del llibre.

I renovem ara—finida la edició— la llaor a la cura amb què la casa editorial ha acomplert aquest homenatge.

«*La vida de Llätzer de Tormes*»; traducció de A. Bulbena Tosell. (Imp. Altés.)

La més graciosa de les novel·les picaresques espanyoles, la que amb un realisme menys cru i més amable evoca autobiogràficament els tràfecs atzarosos, els pintorescs afanyes d'un llissara infortunat i escarmentat, fou traduïda, molt temps enrera, per aquest mateix traductor. Avui, impresa amb una cura bibliogràfica exemplar per l'Altés, n'és donada al públic una segona edició, lleument revisada.

Manuel de Montoliu escatia a propòsit de l'aparició del volum que comentem, d'una manera definitiva, la oportunitat de les versions catalanes dels clàssics espanyols. Fóra, amb certesa, potser, una riquesa supèrflua, llur abundor—enc que riquesa a la fi;—però aquest treball, nogensmenys, esdevé un exercici de depuració de l'idioma, arriscat i

relliscós pels segles de contacte que amb l'espanyol ha mantingut la nostra decadència.

La traducció d'En Bulbena, baldament modernitzada en aquesta edició, s'és ressentida encara d'un cert cohibiment, en la elegància i el depurament de la dicció, i d'alguna faliida de lèxic. Cal reconèixer, però, que la tasca és eminentment ingrata i fadigosa, i sa resolució enutjosa per a tothom; un xic menys però per al traductor, que ja tingué en altra ocasió la paciència de vessar al nostre verb una altra obra molt més vasta i cabdal de la novel·lística clàssica espanyola: el «*Don Quixot*».

Finalment, hem d'objectar—junt amb el crític esmentat—que l'estampació del volum amb la paternitat de Hurtado de Mendoza, és imprudent, i que és preferible, deixar anònim el nom de l'autor d'aquesta novel·leta. Aquella atribució era un costum injustificat i inveterat, en l'encapçalament d'algunes antigues edicions i històries literàries. D'altres impressions, expressaven com era dubtosa aquella filiació, amb la frase «atribuïda a...» Avui, però, la severitat de la crítica recomana l'abstenció de tota indicació d'autor, i menys amb referència a qui no solament no té obres germanes a la que li és imputada, sinó que, per contra, esmerça son lluc literari en la florida serietat de brillants comentaris històrics.

«*El marxant de Venècia*», de Shakespeare; trad. de Morera i Galicia. (Editorial Catalana.)

Més que un viu interès passional arquetipic, té aquesta comèdia de Shakespeare un interès faceciós secundari, d'intrigar dins un fons d'època acolorit i d'una acció extremada. No gensmenys, i a desgrat del títol, és ço més important de la obra, la donzella Porcia i el triomf del seu seny posat al servei indirecte de l'amor. L'altificació de la capacitat femenina i de l'estimació intel·ligent, té en la complicada inversemblança d'aquesta anècdota, una bella encarnació. La bondat, l'amistat generosa—palesada pel marxant Antònio i retornada per la muller de Bassanio—és ço que, en ambdues manifestacions, ressalta en la comèdia d'una manera cabdal. Les altres figures, àdhuc les del mateix Bassanio i la de Shylok, contribueixen, només, essencialment, a valorar les d'aquells dos, en obligat complement.

«*El marxant de Venècia*», però, es ben bé de Shakespeare. El fons

humà, cenyit de seriós romanticisme, en la escena dels dos enamorats; i de profunditat en la filosofia d'apòleg que envolta la tria dels pretendents, pren intensitat en el pressagi dramàtic. Però el lector no sent mai torbada la seva segura serenitat per cap esgarrifança de possible tragèdia.

Morera i Galicia ha resolt aquesta versió d'una manera inferior a d'altres: desigualtat formal en emprar indistintament vers blanc i prosa; duresa retòrica i fonètica, i alguns moments d'oblid de l'elegància de dicció, entelen la brillantor del seu treball. Cal no gensemens, honorar en tot ço que té de lloable, l'esforç meritori d'una aital traducció directa, més a més quan l'avaluen, com en el cas present, una profunda coneixença de tan gran autor i una llarga experiència reeixida a nostrar-lo.

«*Els amors d'En Jordi i Na Guideta*», de Mn. Jacinto Verdaguer. Pròleg de V. Serra i Boldú. (Imp. «La Renaixensa».)

L'aparició d'aquest volum, del qual la nostra publicació donà unes primícies, suscita la controvèrsia entre la restricció i l'amplitud en el criteri editorial de les obres completes d'un poeta genial traspasat. En el cas concret d'avui, cal constatar que aquest poema té infantilisme i tortures gramaticals evidents i nombroses; però posseeix d'altra banda una potència descriptiva, que germina, i una viva i fresca agilitat d'imatgeria aitals, que són una veritable delícia lírica. I si a això ajuntem la valor relativa de revelar-nos el camí que esbrossava el Verdaguer adolescent, la edició queda abastament justificada.

En Serra i Boldú, que és cabalment el qui més títols tenia per fer-ho, ha guarnit un pròleg al llibre, amb serena emoció i sentit crític desapassionat; l'ha tingut també el concepte de la mesura, limitant discretament el seu comès de presentador. Després de les seves paraules, ja el llegidor no pot descobrir res que no li sigui predit; però pot adelitar-se fent excel·lents troballes líriques.

Verdaguer, en aquest poema mostra espurnes d'una imatgeria natural delicadíssima, oferint bon marge a l'estudi de la gènesi tècnica d'aquest element de composició en la seva obra. Verdaguer, també, hi aprén, en la indúctil seqüència mistraliana, de forjar el vers, fins a domenyar-lo amb docilitat en alguns moments. Verdaguer, ultra això, posa en el cant tota la força heroica que presenta en els grans poemes, d'altificació dels seus protagonistes entorn dels quals és on prenen lleu les coses i les descripcions; i

així l'apel·lació als elements naturals en els instants de llur joia o o llur dolor tenen un tremp d'imprecació intensíssima. Demés, la gràcia saborosa i àcida de l'idil·li, després mai desclosa en la resta de la producció del poeta, apunta aquí amb juvenil esplai.

Per tot això, el poema primicer de Verdaguer, suara editat, ofereix, doncs, un veritable interès literari i nombroses suggestions a l'esguard, devot i estudiós.

«*Ausoni : Obres*»; text i traducció de Carles Riba i Anton Navarro. (Fundació Bernat Metge.)

El mèrit d'una puresa expressiva malgrat el quatrecentisme decadent, d'un casticisme formal a desgrat de la devallada literària de la època, són els mèrits d'aquest poetamenor. Una remembrança, diguéssim, empetitida pels temes i la flama interna, minsa, de la bellesa assolida en aquells metres per la època clàssica.

Heterogeni és el contingut d'aquest primer dels tres llibres on ens serà donat l'*Ausoni*. Versos gnòmics, epitafis, precis cristians, peces líriques. En aquestes darreres, com «*El Mosella*», és on el colorit descriptiu fa més finament sonora la deu de son lirisme. D'altres moments, per llur contingència, no tenen gaire interès poètic quant a llur contingut. Altrament, la essència pagana, luxosa i àulica, ponderativa i benestant, supera en tot l'ambient de la seva obra els instants d'exultació creient. Ja hem dit, però, que venia de la seva singular i rara pulcritud externa la valor principal d'aquest poeta.

La versió, molt acuradament resolta, completant-se els traductors, sense apenes cap incorrecció de llenguatge. Amb igual claredat, certament fàcil, ha estat feta la introducció, completa i experta. I, finalment, les notes, oportunes i riques d'erudició, amatents i precises, certifiquen amb escreix el coniciós escrupol amb què ha estat revisat el treball de adaptació.

O. S.

CAL ESMENTAR

— La publicació imminent «*Els clàssics en català*», digne successió nostrada de la Fundació Bernat Metge, que promet reincorporar conscientment el nostre classicisme al nostre present literari.

— «*Les inconscients*», novel·la de V. Coma Soley, lleu de literatura, com l'autor ja preveu, malgrat son àgil i ètica bona voluntat.

— «*La batalla*», articles de lluita i passió de Vitrant (Daniel Cardona), prefaciats pel malaguanyat Salvat-Papasseit.

— «*Rundayes mallorquines*» volum VIII, de Mn. Antoni M.ª Alcover.

— «*Les construccions barcelonines del segle XIV*», de Francesc Carreras Candi.

— «*Gerundianes*» de J. Grahit.

— «*Anuari de l'Associació de la Premsa*» amb alguns remarcables estudis biogràfics.

— «*Fulls d'album*», contes de Pere Aubert, d'Olot.

— El volum V del «*Diccionari Aguiló*», publicació de l'Institut d'Estudis Catalans, sota la cura de Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu.

— «*Mig segle de vida igualadina*», de Joan Serra i Crustansó.

— «*El Cloquer de Tarragona*», poemeta en nou cants per Fra Francesc Iglesias.

— El primer volum de les *Converses filològiques*, de Pompeu Fabra. (Editorial Regina), llibre d'alta autoritat i de possible excel·lent eficàcia, que recull les lliçons quotidianes del filòleg.

— La pressa i la parcial i limitadíssima documentació d'un repertori bibliogràfic català que hem vist publicat darrerament.

Esperem que no es divulgarà massa i que els seus ordenadors el corretgirán i completaran com és degut. Ara creiem que no es massa recomanable i ens dol el mal que fan lleugereres d'aquesta mena.

— La vulgarització en edició popular francesa dels assaigs de Rabindranath Tagore sobre el nacionalisme occidental, el nacionalisme al Japó i el nacionalisme a la Índia, interessants encara que no en compartim ni l'orientació ni l'abast.

— *Variété*, recull d'estudis i fragments de Paul Valéry, noble, cenyit, senyor, en tots els quals admirem el senyal d'una vocació inequívoca d'home d'esperit.

— Dins la Biblioteca Paravia «*Storia e pensiero*», l'interessantíssim estudi *L'anima del l'ottocento*, per Giuseppe Zonta.

— Dins la Biblioteca delle Giovani Italiana (Feliu Le Monnier-Firenze) el volum de traduccions de poetes anglesos per Angiolo Orvieto, amb un pròleg de L. E. Marshall.

— *Les Cronache teatrali* de 1923, per Marco Praga. (F. Treves, editors-Milà.)

— Entre moltes angoixes, la més punyent de totes, la de sentir-nos fora de l'òrbita dels problemes agitats amb peu d'igualtat espiritual per homes de tots els països els quals han assolit la consciència de llur vida—tals son els temes que nodreixen el recull de les lletres internacionals per la pau, publicades per el prof. William-Albert Noyes—i que uns quants d'aquí sentim sense poder-hi ésser i no per la nostra culpa.

LES REVISTES

PROBLEMES D'ENSENYAMENT UNIVERSITARI. — Desoladora cosa aquesta melangia tardoral que, en terres ibèriques compta la inutilitat dels anys per la represa del burocratisme docent.

Nosaltres que a casa nostra no volíem ésser ni desenganyats ni burocrates de la ensenyança i que per aquest pecat hem vist disminuïdes, mutilades o desfesomiades les nostres més vitals institucions, no volem però accontentar-nos del plany estèril d'una impotència resignada.

Creiem encare en la Universitat de la qual parlava En Joan Crexells a «La Publicitat» en l'article *Professors i deixebles anglesos*, que reproduïm:

«D'Alfred Marshall, l'eminent economista que acaba de morir, contenen les revistes anècdotes admirables. Admirables en un país on cal dir-ho ben alt—la Universitat no existeix. A Anglaterra són coses normals. Sembla que Alfred Marshall acostumava a invitar els seus alumnes a reunir-se amb ell diverses vegades cada setmana. El tímid estudiant, diu un diari, era introduït al seu estudi; hom li posava el té en una tauleta entre ell i el professor. Allí es discutien qüestions científiques, l'estudiant exposava les seves dificultats que sovint eren fantàstiques o trivials; el professor donava les seves solucions amb un to de gran mesura, convençut, deia, que l'Economia no és cap cosa definitiva, sinó, al contrari, cosa perfectament discutible amb els arguments del sentit comú i de la vida pràctica. Hom baixava llibres de la llibreria; el professor suggeria lectures. L'estudiant se n'anava una mica confús, tal volta, però ple de suggestions i d'idees, i optimista sempre dels resultats del seu esforç.

Aquest treball previ d'equilibri entre el professor i l'alumne és indispensable si es volen treure fruits de l'ensenyament. La primera cosa que cal a un professor en tractar amb un alumne, és donar-li la impressió que ell no té cap mitjà particular de conèixer la veritat diferent dels de l'alumne. Més: que la Humanitat no ha descobert res per altres mitjans que els que l'alumne posseeix. La segona cosa és mostrar-li que el conjunt de solucions que en diem la ciència, són quelcom d'insignificant en comparació dels problemes que la ciència mateixa planteja. La tercera, que el que un home sap en matèria de solucions de problemes científics és molt petit comparat amb el que la ciència conté. És a dir, cal posar-se en un pla de comunitat amb l'alumne.

L'alumne va al professor amb una excessiva humilitat. El professor té una certa humana tendència a ésser excessivament orgullós dels seus coneixements. Cal posar-se en un just equilibri. Amb la major ingenuïtat em permetré de dir que no és el mitjà més oportú d'establir aquest equilibri el de posar entre el banc de l'alumne i la cadira del professor un metre o dos d'alçada de diferència. És possible que entre l'alumne i el professor hi hagi un abisme. Però hi ha un altre abisme entre el professor i la ciència, i un altre abisme entre la ciència i la realitat. Afegiré que qualsevol d'aquests abismes pot ésser combinat en molts casos amb una mica de sentit comú.

A Anglaterra, aquests principis pedagògics són seguits estrictament. Això dona a l'alumne un gran optimisme. I a l'alumne i al professor, en conjunt, la sensació que a l'acumulació de ciència cal preferir el valor humà. L'alumne anglès estudia (sense estalviar cap esforç, ben entès) hom diria que per esport, pel gran plaer d'enfortir la intel·ligència. El professor sempre sembla estar pel damunt de la matèria que explica, com si fos tan sols un dels seus interessos entre altres.

Recordaré sempre la meua estada prop del professor Karl Pearson, director del Seminari d'Estadística del «University College», a Londres, i un dels homes més eminents del món. Recordo aquella saleta on professor i alumnes ens reuníem a prendre el te cada dia: aquell despatx amb un gravat de Miquel Angel i una sèrie de dibuixos i gravats que res tenien que veure amb la Estadística; a darrera la porta, els instruments del golf. Recordaré sempre la lliçó del professor Pearson davant de la pissarra, mantes vegades coberta totalment de desenrotllaments d'integrals i tanmateix una lliçó plena d'ironies i de cites humorístiques i literàriament perfecta. I afegiré de seguida que el professor Pearson passava al seu despatx del Seminari d'Estadística, les nou hores que van des de les nou del matí fins a les sis de la tarda, en el qual temps ningú que no fos un estudiant, era admès a visitar-lo.

I és que no hi ha incompatibilitat entre ésser un gentleman i un home de ciència. Però si n'hi hagués l'anglès triaria l'ésser un gentleman.

Com són diferents les coses a Espanya! A Espanya el professor posseeix la veritat. Té aquella mena d'obscurantisme, que és la su-

perstició de la ciència. El tenen gairebé tots; el té àdhuc el darrer filòsof que acaba d'arribar d'Alemanya amb la darrera teoria que tindrà normalment al país d'origen una durada de quatre o cinc anys. Aquesta teoria és la veritat. Aquesta veritat és explicada una hora cada dia. Aquesta explicació és recollida per l'alumne. Aquest recull és convenientment arxivat. Arxivat en el sentit literal de deixar-lo mort en un recó de biblioteca, o arxivat en el sentit figurat de deixar-lo mort en un recó de la memòria. (Arxivar-lo en el sentit literal, és fet i fet, el més pràctic). De tot aquest seguit d'operacions se'n diu, a Espanya, Universitat. Afegint que totes les qüestions vives han d'ésser rigorosament excloses de la Universitat. Ni l'alumne ni el professor poden tenir opinions polítiques. L'alumne ha d'ésser el perfecte receptacle, el professor el perfecte repetidor. Si el professor perfecte és el gramòfon, l'alumne perfecte és el banc.

La Universitat és el santuari de la ciència, diu l'espanyol amb aquell trèmolo amb què es diuen aquestes coses. Res que no sia científic no ha de tenir-hi entrada. La Universitat anglesa, en canvi, és un lloc de formació general. Al pati del mig del «University College», a Londres, hi ha un camp de tennis. Totes les parets de la Universitat són plenes d'anuncis de concursos esportius universitaris o de discussions polítiques entre estudiants. A Oxford i a Cambridge es rema, es juga al cricket, al futbol, a la boxa, al rugby, es neda, es corre i llença el disc; es va a fer esports d'hivern a Suïssa; es discuteix gairebé cada dia, en reunions molt concorregudes, de la utilitat de l'existència del partit lliberal, de l'impost sobre el capital, de la conveniència de donar la llibertat a Irlanda. (Sobre la llibertat d'esperit dels estudiants anglesos es convenia, potser, dir entre parèntesis, que en plena revolta irlandesa, abans del «Home Rule», es discutí i s'aprovà a la Universitat d'Oxford una proposició on s'afirmava que el deure moral d'Anglaterra era donar la llibertat a Irlanda.)

Esports i Política: ve't aquí dues grans ocupacions de l'estudiant anglès. A part d'això, estudia. L'anglès no creu que una cosa destorbi l'altra. Mac Kenna té encara per un gran honor haver remat per Oxford en una de les regates que Oxford guanyà a Cambridge. Fins és una dita corrent entre anglesos intel·ligents que la batalla de Wa-

terloo es guanyà als camps de cricket d'Eton. No sembla que hi hagi a Anglaterra, doncs, desvantatges individuals ni col·lectius en cultivar l'esport.

Però l'universitari espanyol somriu despectivament a tot això. La Universitat, dirà, no és per fer atletes ni polítics, sinó gent que sepiguin Resistència de Materials. I, en efecte, d'atletes i de polítics no en surten, però de gent que sàpiguen Resistència de Materials, tampoc. No cal, tanmateix, menysprear massa aquest resultat. Representa atènyer el cinquanta per cent dels objectius proposats.»

ADOLFO DE BOSIS. — Tanmateix fou un assaig massa despietat d'esquematisme burocràtic, la necrologia de les agències telegràfiques: Poeta de nota entre els vuitcentistes italians. Fou amic de D'Anunzio. Tenia 63 anys.

Cal afegir dins una estricta justícia valoradora l'esforç d'aquell home per animar el culte de la forma (estetisme literari i estetisme del pensament) amb una necessitat d'enlairar la pròpia vocació i l'exercici de l'ofici d'home de lletres.

Cal recordar, per desplassades que avui resultin, les campanyes de la revista *Il Convito* que el de Bosis dirigí i que reporta el Croce en els seus estudis sobre *La letteratura della nuova Italia*.

I cal també establir el lligam de l'obra d'aquest poeta de la paraula bella amb l'obra del Carducci i amb la d'altres poetes, com Shelley per exemple, de tradició aliena a la d'ell i del seu país; observant sempre la consciència que l'autor tenia del seu desig i de les seves fallides.

AMB MOTIU DEL CENTENARI DE BYRON. — Un amic de LA REVISTA estimula l'atenció dels altres amics a deturar-se amb motiu del centenari de Byron que enguany ha suscitat estudis i comentaris interessants arreu del món, en l'assaig crític d'alguns aspectes poc coneguts del poeta anglès ben avinguts amb les preocupacions que avui nodreixen el treball mental d'alguns esperits de primer ordre.

El nostre benèvol comunicant ens adjunta la versió catalana d'una poesia de Byron no massa aliena al món interior tant cridador de les exploracions dels nostres contemporanis.

Diu aixís el poema:

*Si al món més alt, endins del seu misteri,
s'enlaira el nostre amor, i, flama pura,
del seu desig les ànimes depura
fent que la mort els sigui llibertat;*

*apresseu-nos al guany que ja ens espera.
¡Misteri benaurat! Que sa volada
nostra ànima s'emporti, desvetllada,
a cremar en ton foc, Eternitat.*

*¿Perquè no serà així? Talment, per força,
arriba l'home de l'abisme al caire
i si és poruc de saltar llarg, té l'aire
d'un presoner d'amor lligat aquí.*

*Deixeu-nos veure amunt, en l'altra vida,
on trobarem la eterna confiança,
com una font de perennal presència
i a mai més no tornarem morir!*

Lliure queda a l'estudi el tema que el nostre amic ens proposa. Aquest i altres aspectes de Byron i del Byronianisme son tractats amb competència en la darrera obra que ens arriba del professor Artur Farinelli.

Nosaltres, però, voldriem que els estudiosos catalans reprenguessin el curs de les investigacions de l'origen del romanticisme a casa nostra i, en fixar-ne les fonts, fixessin també la part que correspon a Byron del desvetllament de la *Escuela catalana*; els fonaments de tracte i d'estimació que feien dir a Manuel de Cabanyes que Byron era el primer poeta del segle XIX i les activitats que l'obra de Byron desvetllà en els comentaris amb que López-Soler vivificà la curiositat intel·lectual des de les pàgines de *El Europeo*.

Alguns camins prou els assenyala Menéndez i Pelayo en els seus panegírics d'En Milà i Fontanals. Manuel de Montoliu no negligeix pas aquest punt en els capítols que dedica al romanticisme en la seva excel·lent *Història de la literatura catalana*.

Sabem que En Nicolau d'Olwer podria completar-nos les dades fonamentals d'aquest punt de literatura comparada i que alguns dels joves poetes de la darrera promoció, com Rosend Llatas en coneix aspectes interessants. Voldriem, doncs, que la eficàcia commemorativa del centenari de Byron estimulés la pública divulgació dels treballs que ja existeixen i dels que puguin venir.

Potser al costat de la correntia mare del nostre romanticisme, tradicionalista, retrospectiva, Scottiana, refariem el curs de l'altre correntia liberal, menys coneguda i segurament no tan materialista ni tant arborada de satanisme retòric com havíem sospitat. I tanmateix ens cal omplir els buits que l'absència dels records ordenats d'homes com En Tomàs Aguiló i En Llorente i de gustadors d'aquestes coses com M. dels S. Oliver han deixat en l'anecdolari de les nostres lletres.

CLAVÉ. — De l'article que sota aquest títol ha publicat En Lluís Millet a *Revista Musical Catalana*, reproduïm els següents paràgrafs:

«En Clavé, creiem nosaltres, no tingué pas sobtadament consciència de la seva missió; ni de cop i volta posseí la cultura necessària per a fer obra verament de bon gust; pe-

rò aquest mateix falliment dels seus inicis li permeté una influència i eficàcia sobre la massa popular que no hauria tingut posseint des del principi una cultura superior.

Ell fou el músic-poeta del poble; començà per emprar la mateixa pobresa artística de les danses i cançons vulgars de l'època i a mida que el poble l'estimà, ell, qui era un escollit de la bellesa, anà excel·lint-se, arribant a la creació d'una obra, sinó sempre perfecta, d'una força, catalanitat i sana alegria, d'un regust de natura tan singular com pocs exemples s'en troben en la història de l'art.

La facultat d'assimilació i de transformació del nostre músic es mostra en grau eminent en *Els Xiquets de Valls*. Ell no copia, transforma en substància pròpia la música del poble; i la melodia resta tan popular com abans però amb una nova frescor i una alenada més ample. La simplicitat i rudesia de l'harmonia, la característica de la melodia insuperable de vigor i de franca alegria, melodia popular que renaix a nova vida; tot l'ambient del quadro, tota l'animació i vida, tot és sentit i expressat d'una manera directat, amb una veritat extraordinària.

Les influències insanes del italianisme i de la música vulgar esdevenien inspiracions frescals i ingènues al contacte d'aquell temperament insòlit. *Les Flors de Maig*, un dels primers chors catalans que escrigué, transforma i dignifica les sobredites influències. En aquest chor la dansa vulgar pren sentors i fortaleza de natura en els temps moguts que envolten la formosa melodia-cançó «Sota d'un sàlzer», que tot català coneix i canta. Aquesta cançó, tan ben sentida en la seva simplicitat, té una modalitat, una sentimentalitat tota italiana a la manera de Donizetti, però que en resta tota redimida pel ritme i per aquella sentor claveriana especial que és com una individualització genial del sentit general de la cançó nostrada.

S'ha dit que la forma harmònica d'En Clavé és defectuosa; i això no és veritat. Aquella harmonia és justa i adequada a la melodia que acompanya. Proveu de canviar-la, de fer-la, com diuen, més interessant, i treureu tot l'encís, tota la gràcia del conjunt; en malbaratareu l'essència genuïna. Ademés les veus estan tractades tan adequadament als mitjans d'un chor popular, que sonen sempre esplèndidament rotundes i sonores. Es pot dir que si En Clavé creà els chors catalans, aquests a son torn, formaren la tècnica del creador.

Perquè ell és el creador del chor-

català, Catalunya l'hi ha d'estar agraïda profundament. El que significa aquesta unió de gent del poble que canta en conjunt l'accent musical de la pròpia raça, és d'una transcendència social i patriòtica incontestable.

En Clavé, demés d'ésser un gran artista popular, tenia la vocació inestimable d'un apòstol. Ell va aconseguir fer cantar tota Catalunya, que és com si diguéssin a germanar en un mateix sentiment tot un poble. Ell sentia la necessitat d'acoblar les veus de la gent humil perquè donava així el pa de la bellesa al que de fam patia, als seus germans de classe i de pàtria; ell fruïa en les grans sonoritats de molts pits ressonant a l'hora, de molts cors bategant al mateix ritme, entonant l'expressió bella de llurs sentiments; ell era la veu de l'artista del poble, que el mateix poble, fent-se-la pròpia, eixamplava i engrandia. Era un gran educador del sentiment popular. I aquesta és la seva major glòria.

Els orfeons moderns són fills hereus de l'obra coral del geni d'En Clavé; la modalitat és diferent perquè en el món tot evoluciona i la vida és moviment; però l'esperit és el mateix. Som els continuadors d'aquella eclosió esplendorosa. Som els que volem servir el cant de germanor de tot un poble, per mantenir la seva força vital, lo que constitueix el seu ésser.»

LA CANÇÓ POPULAR.—De la conferència llegida per En Manuel de Montoliu a la Residència d'estudiants de Barcelona recollim els següents paràgrafs:

«Ja fa temps que s'estan esborrant les fronteres que el romanticisme havia traçat entre l'origen de la cançó artística i el de la cançó popular. Tota cançó, tota poesia, té un sol i únic origen: la inspiració individual. La cançó del Mariner, fou composta enllà, enllà dels temps, per un poeta i per un músic, que sabien del seu ofici, tan o més del que saben els poetes i els músics d'ara, per un poeta i per un músic que eren escoltats, religiosament per un poble patriarcal, en què la poesia i la música eren patrimoni comú de reis, magnats i gent del poble humil, units pels llaços d'una cultura jeràrquica i democràtica a l'hora. Què passa, doncs, amb la Cançó del Mariner, i les altres del cançoner popular, que les ha transformat en cosa tan distinta de qualitat i teo de les cançons artístiques, compostes per poetes i músics coneguts en la història de l'art?»

La cançó té una sort tant més tràgica quant més penetra en l'ànima del poble. Quan el poble accep-

ta, i es fa seva una cançó d'un músic o d'un poeta, podeu predir amb seguretat absoluta, que la cançó, en la forma amb què ha estat creada, per l'individu inspirat, morirà irremissiblement. Aleshores és com la llevor llençada a la terra. La llevor mor i desapareix, més per a donar naixença a un organisme que, sotmès a les forces naturals, estarà subjecte a un incessant i misteriós treball de transformació. L'ànima popular és una terra fecunda, saturada de forces vitals. Tota cançó que penetra en ella, fatalment cau sota la llei fatal de la corrupció transformadora. La cançó que el poble estima, sofreix variacions contínues, incessants, cada vegada que l'individu que la canta, posseeix el dó poètic o musical prou viu per gosar introduir instintivament alguna modificació en alguna modulació o en alguna cadència, en algun vers o en alguna estrofa. Es una multifurcació del tema primitiu, efectuada per mil individus diferents, dintre de les normes d'això tan difícil de definir, però tan real i positiu, que anomenem ànima popular. Les variacions, com les branques d'un arbre, tendeixen inevitablement a fixar llurs formes; i arriba, a la fi, una època en què la seva vital ha esgotat ja tota la seva energia, i l'arbre de la cançó amb el seu complicat brancatge, ha arribat a una forma eterna i definitiva. Aleshores, podem dir que, el poble arxiva la seva cançó, i, de vegades aquesta de tan bella, arriba a un estat fòssil. I aquest és l'estat al qual un grandíssim nombre de les cançons populars havien arribat en el moment feliç d'ésser descobertes en la sina misteriosa de l'ànima popular.

El treball dels folkloristes és en molta part, semblant a la tasca dels excavadors d'antigues ruïnes. La ruïna d'un temple o d'un palau de segles i segles d'abundó ha entrat en el regne de la natura que l'ha cobert amorosament. El sol li ha daurat les pedres, les pluges les han cobert de molsa, els ocells han niat en les seves esquerdes; aquí un cop de vent ha ensorrat un pany de muralla; allí una riuada s'ha emportat les lloses i les columnes, i fins la mà de l'home, convertint-se en força cega de la natura, ha mutilat les estàtues i ha obert i profanat les tombes. De la mateixa manera, la cançó individual, quan ha entrat en les humides profunditats de l'ànima popular, no ha fet altra cosa que abandonar-se a les misterioses forces de la natura, destructores i creadores; i al cap de temps, adquireix aquesta corprenedora i suggestiva beutat de ruïna, aquesta beutat vagarosa i malinònica amb què encisen els nostres sentits, la major part de les cançons feliç-

ment retrobades sota el llot amorós del riu sagrat de la tradició popular.

Ens hem de guardar, però, de caure en l'errada opinió dels que consideren la cançó popular com a creació exclusiva de segles remots.

En un poble que es troba en plena i creadora vitalitat poètica i musical, i reunint altres condicions com la unitat i la independència nacional i altres, que seria llarg d'exposar, la cançó popular segueix sempre produint el procés secular que acabem de veure.

Una poesia, una cançó artística individual, tant bon punt és acollida pel poble, d'una manera permanent ja pertany a la poesia i a la música popular. Bé em direu; si això és veritat com s'explica la diferència evident que hi ha entre una cançó o poesia artística individual i una cançó o poesia del gènere que en diem «popular?». Suposem que una de les poesies del nostre Ferrà o una de les melodies del nostre Samper, trobin gràcia en l'ànima popular, i el poble se les faci seves. Es que en aquests cas, aquesta poesia i aquesta melodia no seran sempre d'un gènere absolutament distint de les poesies i de les melodies propiament populars? I jo us diré: l'única diferència que hi haurà entre la popularitat d'unes, i la d'altres, serà que la poesia d'En Ferrà, i la melodia d'En Samper, acollides per l'ànima del poble comencen tot just un procés que la música i la lletra de la cançó del Mariner, p. e., han ja acomplert molt temps ha. Aquest procés el podem definir com «un procés secular de popularització». La cançó i la poesia de músic i poeta conegut, caiguda en l'ànima del poble, és la pedra despresa del penyal que cau al riu, la pedra que té encara els cantells i les arestes de la individualitat; deixeu-la, però, rodolar a mercè del corrent de l'aigua, mesos, anys i segles, i veureu com a la fi, els cantells i les arestes han desaparegut, i la pedra s'ha tornat perfectament llisa i rodona; i ja és un palet de riu. La cançó, la poesia individual, abandonades al corrent del sentiment popular al cap de segles de desgast, s'és allisada i arrodonada, i ha adquirit el mateix llustre i la mateixa uniformitat geomètrica de les que han caigut abans d'ella, en el corrent de l'ànima popular. Per això, totes les poesies, totes les cançons que diem populars, se semblen: totes han estat igualment gastades, totes són igualment pulimentades per un treball de segles, com els palets que cobreixen el llit d'una riera. Per raó d'aquesta diferència de graus en el procés secular de popularització, trobo força encertada la nomenclatura novament proposada. La poesia i la cançó artística indi-

vidual que el poble accepta i fa seves, són les veritables poesia i cançó populars; la poesia i la cançó que han acabat el procés secular de popularització, i que el poble conserva i transmet de generació en generació, després d'haver fixat les formes possibles de la seva transformació, les anomenarem poesia i cançó tradicionals.»

CAL ESMENTAR

— Aquestes paraules de Max Jacob:

«Escriptors, simplifiqueu-vos. No penseu en el poble i potser aleshores el poble pensarà en vosaltres».

— Que no ens interessa ni ens sembla prou enlairada una educació feta a base d'imperatius d'agència, d'anuncis definidors d'aquesta mena:—Català, el teu llibre és aquest; cal que et suscrivis a tal diari; el teu teatre és el que jo et dic; el teu art ha d'ésser així; no hi ha altre erudició sinó la que jo t'ensenyi etc.

Nosaltres animem el nostre esforç amb el desig d'una espiritualitat catalana que judiqui bé i que trii lliurement.

— Els següents paragrafs d'un article de l'Esclasons a la Pàgina Literària de *La Veu de Catalunya* sota el títol *La cançó que mai no s'acaba*:

«L'escriptor políglota que signa Ribera-Rovira ha publicat en un article titulat «Maragall», el seu estudi-biografia en català del nostre gran poeta, llegit en l'acte de col·locar el seu retrat a la sala de lectura de l'«Associació de la Premsa Diària» de Barcelona. Considero molt discutibles, i en llur major part errònies i falses, les apreciacions de l'autor sobre la personalitat i l'obra d'En Maragall i la poesia catalana de Maragall ençà. Naturalment, cal respectar-les, prendre-les en compte per allò que porten de nou o de mig-nou a la crítica de la feina feta pels nostres poetes durant el primer quart del noucents. Però després d'haver-les considerades pels quatre costats i amb la calma que mereixen, cal sortir al pas de certes afirmacions que el crític fa, recalcant-les, les quals estan en l'ambient, ja fa molt temps, i van afermant-se, per culpa dels comentaristes interessats i dels lectors desorientats, en l'esperit dels catalans de bona fe que s'interessaven noblement per la poesia. Em refereixo a la pruija de voler demostrar que Maragall i la seva obra marquen una fita poètica racial en la nostra literatura, i que de Maragall ençà s'ha fet ruta falsa, i que l'obra dels escriptors que anomenem noucentistes per entendre'ns no ha estat més que producció de «dilettanti»

sense sang ni nervi, ni suc ni bruc, ni catalanitat ni humanitat.

Això és un error grosser, així tal com sona! I les causes que indueixen a fer passar aquest error com si fos una veritat són moltes, però em sembla que poden reduir-se a les següents:

Tot home, sobretot l'artista, per tendència natural, s'inclina a creure, sense prou claredat d'intel·lecte per il·luminar-li el sentiment, que les coses fetes en temps de la seva joventut, per ell i pels companys d'art, superen les coses fetes en la joventut de la generació que els estatalona. De la mateixa manera que nosaltres, els joves de vint-i-cinc anys sonats, veiem els escriptors de la generació precedent com si fossin uns homes que fan gestos perquè poguem entendre'ls, tota vegada que la seva veu ja ens sona llunyana i quelcom esvaïda, sense anar-nos directament al cor, perquè les obres llurs ja no s'avenen completament ni amb la nostra sensibilitat ni amb la nostra manera de veure Catalunya ni les coses ni l'art de Catalunya, els escriptors militants en la falanx literària que va davant nostre no poden, per molt que s'hi esforcin, àdhuc amb la major bona voluntat, posar-se al to intel·lectual que serveix de diapasó a les idees dels escriptors d'avui, desacord que té per conseqüència el rebuï despectiu per nosaltres i la nostra manera de pensar i sentir, i, conseqüentment, el refugi immediat d'aquells vora els grans noms marcadors de camins en llur joventut. Quan els homes de setanta anys diuen el nom de Verdaguier i de Guimerà, quan els homes de quaranta anys diuen el nom de Prat de la Riba i de Maragall, tota la seva intel·ligència i els seus sentits fan una revirada d'emoció, i al volt d'aquests noms acuden els records com els bromerots a l'aurèola d'un flam... i entorboleixen l'esclat de la llum. En canvi, quan nosaltres, els joves de les darreres promocions, oïm aquells noms, ens apremem a refugiar-nos vora el caliu del respecte, però en l'obra que s'aguanta damunt d'aquells noms hi veiem vetes de plom que tornen opaca la brillor de l'or, i que pesen damunt seu i del judici nostre i ens priven d'entusiasmar-nos. I el cor ens diu que certs llibres i el nom dels homes que serveix de divisa a certs llibres, ja han fet el seu fet. I si encara no l'han fet del tot, el faran de mica en mica...

En segon lloc, cal tenir en compte que el poble català porta en tot un retard d'uns vint o vint-i-cinc anys. Hi ha molts catalans que fa poc temps van descobrir Verdaguier, i altres que tot just descobriren Maragall, i que no descobriren els Costa i Llobera, els Alcover, els

Carner, els López-Picó, els Riba, els Folguera, fins cap allà l'any 1950 o 1975. I encara cal tenir en compte certes terboleses que pesen en les orientacions del nostre poble quan judica, per exemple: Verdaguier ajuda molt a donar-lo a coneixer la fi dramàtica de la seva vida; Maragall contribuï a voltar-lo d'admiració la seva folgada posició social; etc.

La poesia catalana va fent la creixença, i el seu organisme té modificacions brusques i malalties, que a voltes no són altra cosa que excessos de salut, com si fos un organisme humà. No estarem ara passant, amb el desordre i la cridòria i el batibull que ens eixorda, la crisi de la pubertat? Alçar les mans i xisclar i fer la ploranera, reclamant el retrocés fins a contemplar de nou Verdaguier, o dir que cal tornar a Maragall, per refer la ruta, perquè els poetes del noucents són uns «dilettanti» i uns malesmans, em sembla d'un ridícol tan pujat de to com veure un home de trenta anys que, davant les misèries i les angúnies del viure, reclamés desesperadament el retorn a la florida dels vint anys, o a la inocència dels deu, o al pit de la dida!

Entre tots, a empentes o a rodolons, més bé o més malament, ho anirem fent tot. Tindrem victòries i tindrem derrotes, però l'Esperit és immortal. Nosaltres no podem cometre la petulància de jutjar en bloc èpoques senceres de la nostra poesia. D'aquí cent, dos cents, tres cents anys, si som vius, feu-me pensar en això que vinc de dir, i ja ho veurem si els poetes post-maragallians s'han errat o no!

Dia vindrà que el nostre Poeta, amb majúscula, que segurament encara no és nat, aplegarà dintre el seu puny de gegant tots els colors i els matisos i les tendències i les escoles, per fondre-les en l'obra única immortal que serà el cim inassolible i inassolible després d'ell, de la nostra poesia. I aquest Verdaguier i aquest Maragall, i aquests poetes dels nou cents que encara no podem judicar fredament perquè son vius i no han donat tot el rendiment que han de donar-nos, seran uns de tants entre tants. I els dos primers, seran una cosa així com el Cimabue i el Giotto de la poesia catalana...»

— L'anunci de diversos concursos de caràcter artístic i literari convocats per la Institució de propaganda nacional italiana *Patria ed Arte*.

La casa central (18-Via Indipendenza Bologna) facilitarà gratuïtament els reglaments referents als dits concursos.

“LA REVISTA”

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINCENAL

Administració: Rambla de Catalunya, 125 - Telef. 250 G.

SUBSCRIPCIO TRIMESTRAL

Barcelona	2'50 pessetes
Fora.	3'00 »
Quota de Protector	15'00 »

La Nouvelle Revue Française

3 rue de Grenelle - PARIS - (VI)

IL CONVEGNO

Rivista di letteratura
e di arte

Via Borgo Spesso 7
MILANO

RAMON SUNYER

JOIER

Corts Catalanes, 643

JOAQUIM HORTA

IMPRESSOR

GIRONA, 11

TALLER DE JOIERIA

JAUME MERCADÉ

PASSEIG DE GRÀCIA, 46

“Els Nostres Clàssics”

(Biblioteca de divulgació dels antics autors catalans)

Quatre volums anuals de 160 pàgines, acuradament editats

EL «SOMNI» DE BERNAT METGE (text, notes i glossari de Josep M. de Casacuberta; introducció de L. Nicolau d'Olwer), primer volum de la colecció.

SUBSCRIPCIÓ:

Edició corrent, 14 pessetes anuals. Edició en paper de fil: 48 pessetes anuals

EXEMPLAR SOLT: 3'75 pessetes

LLOC DE SUBSCRIPCIÓ: Llibreria Italiana (Rambla de Catalunya, 125).

LLIBRERIA ITALIANA

DIARIS, REVISTES, PUBLICACIONS i LLIBRERIA GENERAL
Rambla de Catalunya, 125-Tèl. 850 G.-BARCELONA

NOVETATS

FASSO L.: <i>Avventurieri della penna del seicento.</i>	Ptes. 7'90	PASCAL C.: <i>Le credenze d'oltretombe (2 vols.)</i>	Ptes. 9'00
LOLLIS C. de: <i>Cervantes reazionario.</i>	» 4'50	SANCTIS S. de: <i>La conversione religiosa</i>	» 11'25
MONTICELLI G.: <i>La religione nella coscienza contemporanea.</i>	» 5'40	VATIELLO F.: <i>Materia e forme della musica. (Vol. I)</i>	» 6'75

GUIA CATALANA DE FERROCARRILS

completada amb tots els serveis d'automnibus de Catalunya

LA MES CLARA I BEN INFORMADA